

יום חמישי

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו, שהם כנגד ה' דמילוי ה"ה אחרונה דשם ב"ן, לקנות הארת רוח יתירה משבת הבאה:

ביאור המקרא

תורה

רש"י

(כב) וְנִשְׂא [וְנִשְׂא] הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת פֶּלַע עֹנֶתָם של ישראל אֶל אֶרֶץ גִּזְרָה - צוק חתוך, וְשִׁלַּח [וידחוף] האיש העיתי אֶת הַשְּׁעִיר מאותו צוק הנמצא בַּמִּדְבָּר, ועד שהגיע השעיר לחצי גובה ההר היה נעשה אברים אברים:

המושך העבודה והוצאת הכף והמחתה

לאחר שנדחה השעיר מהצוק מחליף הכהן הגדול את בגדי הלבן לבגדי זהב, וממשיך בעבודות היום, ומקריב את עולתו ועולם העם, ומקטיר את חלבי פר ושעיר החטאת. לאחר מכן מחליף שוב את בגדיו ולובש בגדי לבן, ונכנס לקודש הקדשים כדי להוציא

את הכף והמחתה שהניח שם קודם לכן בשעה שהקטיר את הקטורת.

(כג) לאחר שיקריב את העולות ויקטיר את אימורי החטאת, וְכֹא [יכנס] אֶהְרֶן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד ויכנס לקודש הקדשים, ויוציא את הכף והמחתה שהשאיר שם, וּפָשֵׁט [ואחר כך יפשוט] אֶת בְּגָדֵי הַבָּד

(כג) וּבֹא אֶהְרֶן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. אמרו רבותינו (יומא לב. מ"ב) שאין זה מקומו של מקרא זה, ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא (ס), ואמרו, כל הפרשה כולה נאמרה על הסדר, מן מציאה זו, שהיא אחר עשיית עולתו ועולת העם והקטרת

אמורי פר ושעיר שנעשים בחוץ בצגדי זהב, וטובל ומקדש ופושטן ולובש צגדי לבן, וְכֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד להוציא את הכף ואת המחתה שהקטיר צה הקטורת לפני ולפנים: וּפָשֵׁט אֶת בְּגָדֵי הַבָּד. אחר שהוציא, ולובש צגדי זהב לתמיד של צין הערבים. וזהו סדר העבודות, תמיד של שחר

צגדי זהב, ועבודת פר ושעיר הפנימיים וקטורת של מחתה צגדי לבן, ואילו ואל העם ומקלח המוספין צגדי זהב, והואיל כף ומחתה צגדי לבן, ושיירי המוספין ותמיד של צין הערבים וקטורת ההיכל שעל מזבח הפנימי ותמיד זהב. וסדר המקראות לפי סדר העבודות כך הוא, וְשִׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר (פסוק כב),

ביאור רש"י

טובל ומקדש ידיו ורגליו וְלִבְשׁ בְּגָדֵי זָהָב כדי לַעֲשׂוֹת את התמיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים.

סדר עבודות היום

וְזֶהוּ סֵדֶר הָעֲבֹדוֹת כפי סידורו החכמים, תמיד שֶׁל שָׁחַר וקטורת של שחר והטבת הנרות וחלק מהמוספין בְּבִגְדֵי זָהָב, ואחר כך עֲבֹדַת פֶּר וְשִׁעִיר הַפְּנִימִים וקטורת שֶׁל מִזְבֵּחַ הַזֵּהוּיִים, ההגלה ושליחת השעיר לעזאזל בְּבִגְדֵי לָבָן, ואחר כך אִילָנִי הָעֵץ וּמִקְצֵת הַמוֹסֵפִין בְּבִגְדֵי זָהָב, וְשׁוּב היה צריך להחליף בגדיו להוצאת כף ומִזְבֵּחַ שֶׁנִּשְׁאָרוּ שם מעשיית הקטורת, והיתה נעשית בְּבִגְדֵי לָבָן, ועוד היה צריך לעשות שְׁנֵי הַמוֹסֵפִין היינו שֶׁעִיר חטאת של מוסף היום ותמיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים וקטורת בין הערבים הַיְּהוּיִם [הנעשית בהיכל] שֶׁמִּקְטִיר עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי והטבת נרות שנעשו כולם בְּבִגְדֵי זָהָב.

ולפי זה סֵדֶר הַמִּקְרָאוֹת כשנסדרם לְפִי סֵדֶר הָעֲבֹדוֹת כֵּן הוּא, וְשִׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר (פסוק כב), היינו שליחת השעיר לעזאזל שנעשית בבגדי לבן ביחד עם עבודת

ביאה זו לא נכתבה על הסדר

(כג) וְכֹא אֶהְרֶן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. היינו לקודש הקדשים כדלהלן, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (יומא לב. תר"ט) שֶׁאֵין זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה - הביאה האמורה כאן, וְנִתְּנָה חֻמֵּי מַעַם דְּלִבְרִיָּהֶם שפירושו שהיתה ביאה נוספת לקודש הקדשים שלא נזכרה במפורש בכתוב, בְּמִסְכַּת יוֹמָא (ס), וְאָמְרוּ חֻמֵּי שֶׁל הַפָּרָשָׁה בָּלָה שפירושה סדר עשיית העבודה נִתְּנָה עַל הַסֵּדֶר דְּבַר אַחֵר דְּבַר, חוץ מביאה זו לקודש הקדשים, שֶׁהִיא היתה רק אַחֵר עֲשִׂית עוֹלֹתוֹ וְעוֹלֹת הָעֵץ וְהַקְטַרְת אִמּוּרֵי פֶר וְשִׁעִיר הַמוֹזְכְּרִים בפסוקים להלן שֶׁהֵיוּ נַעֲשִׂים בְּחוּץ בְּבִגְדֵי זָהָב, ואחר כך טוֹבֵל וּמְקַדֵּשׁ יָדָיו ורגליו וּפָשֵׁט [את בגדי הזהב] וְלִבְשׁ בְּבִגְדֵי לָבָן. ומבאר כאן הכתוב אחר שהחליף לבגדי הלבן 'וְכֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד' כדי לַהֲצִיא אֶת הַכֶּף וְאֶת הַמִּחְתָּה שֶׁהִקְטִיר בָּהֶם הַקְטַרְת לִפְנֵי וְלַעֲנִים.

ואחר כך וּפָשֵׁט אֶת בְּגָדֵי הַבָּד. היינו בגדי הלבן, אַחֵר שֶׁהוֹצִיאָם [את הכף והמחתה], ושוב

אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ - אל קודש הקדשים, וְהִנִּיחָם שָׁם - וישאיר בגדים אלו במקום שפשטם, ויטבול וילבש את בגדי הזהב להקריב את התמיד של בין הערבים, ולהשלים את שאר עבודות המשכן:

(בד) וקודם לכן, כאשר יסיים את עבודות דם פר ושעיר החטאת ולאחר הסמיכה על השעיר המשתלח והגעתו למדבר, יפשוט אהרן את בגדי הלבן, וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמִּים בַּמָּקוֹם קְדוֹשׁ - יטבול את כל גופו במי המקוה במקום המקודש בקדושת העזרה, וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו - וילבש את שמונת בגדי הזהב

שלו שבהם הוא עובד כל השנה, וַיֵּצֵא - וכבר יצא קודם לכן מאוהל מועד אל חצר המשכן שבה עומד מזבח העולה, וַיַּעֲשֶׂה [-ויעשה] אֶת אֵיל עֲלֹתוֹ את בגדיו. שמונה צגדים שהם עוצד צהן כל ימות השנה: וַיֵּצֵא. מן ההיכל אל החצר, שזמנא העולה שם: וַיַּעֲשֶׂה אֶת עֲלֹתוֹ. איל לעולה האמור למעלה (פסוק ג) צֹאת יֵצֵא אֶהְרֹן וְגו':

וְקָטַן אֶת צָטְרוֹ צִמִּים וְגו' וַיֵּלֶךְ וַעֲשֶׂה אֶת עֲלָמוֹ וְגו' (פסוק ד), וְאֶת חֲלָצֵי הַסֹּטָאֹת וְגו' (פסוק כה), וכל הפרשה עד וְאֶחָדִי כֵן יֵצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ (פסוק טו), ואחרי כן יצא אֶהְרֹן (פסוק כג): וְהִנִּיחָם שָׁם. מלמד שטעונון גניזה,

ולא ישממש צאומן ארצעה צגדים ליום כפורים אחר (תו"כ ראה יומא כד.): (כד) ורחץ את בשרו למעלה למדנו מוֹחֵץ וְגו'. למעלה למדנו מוֹחֵץ צִמִּים אֶת צָטְרוֹ וּלְבָשָׁם (פסוק ה) שכשהוא משנה מצגדי זהב לצגדי לבן טעון טבילה, שצאומה טבילה פשט צגדי זהב שעצד צהן עצודת חמיד של שחר ולצש צגדי לבן לעצודת היום, וכאן למדנו שכשהוא משנה מצגדי לבן לצגדי זהב טעון טבילה

(ראה יומא לב. ותו"כ): בַּמָּקוֹם קְדוֹשׁ. המקודש בקדושת עזרה, והיא היתה צגג צית הפרוה, וכן ארצע טבילות הצאומ חוצה ליום, אצל הראשונה היתה צחיל [ס"א צחול] (שם ל. תו"כ): וְלָבַשׁ את בגדיו. שמונה צגדים שהם עוצד צהן כל ימות השנה: וַיֵּצֵא. מן ההיכל אל החצר, שזמנא העולה שם: וַיַּעֲשֶׂה אֶת עֲלֹתוֹ. איל לעולה האמור למעלה (פסוק ג) צֹאת יֵצֵא אֶהְרֹן וְגו':

ביאור רש"י

בבגדי לבן וכתוב בה 'ורחץ', לְמַדְנָה שָׁגַם בְּשִׂיחָא מִשְׁנָה מִבְּגָדֵי לָבָן לְבָגְדֵי זָהָב טַעֲנִין מְבִיָּלָה (ראה יומא לב. ותו"כ).

הטבילות של חובת היום היו במקום קדוש בַּמָּקוֹם קְדוֹשׁ. היינו הַמִּקְדָּשׁ בְּקִדְשֵׁי עֲזָרָה, וְהָיָא [מקום הטבילה] הָיְתָה בְּגִיטָה בֵּית [לשכת] הַפְּרִיָּה, וְכֵן אֲרִבַּע מְבִיָּלוֹת הַבְּאֹת חוֹבָה לְעִבּוּדֵי יוֹם כיפור, אֲבָל הטבילה הָרִאשׁוֹנָה שטבל בתחילת העבודה כשפשט בגדי חול ולבש בגדי זהב הָיְתָה בְּחֵילָה [ס"א בְּחֵילָה], משום שלא היתה מסדר עבודת היום, שבכל יום יש לטבול לפני הכניסה למקדש לעבודה, ולפיכך לא הוצרכה טבילה זו מקום קדוש (שם ל. תו"כ).

'בגדיו' - שמונה בגדים וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו. הם שְׁמוֹנֶה בְּגָדִים שֶׁהָיָא - כהן גדול עוֹבֵד בְּהֵן בְּלָ יְמוֹת הַשָּׁנָה. יציאה מהיכל לחצר

וַיֵּצֵא. מִן הַהֵיכָל שֶׁנִּכְנַס לָשֶׁם לַהּזוֹת אֶת הָדָם עַל הַפְּרוּכַת ועל המזבח הפנימי, אֶל הַחֹצֵר לעשות עולתו ועולת העם, שֶׁהָיָא מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה הָיָא שָׁם בַּחצֵר. מדי 'עולתו'

וַיַּעֲשֶׂה אֶת עֲלֹתוֹ. הוא אותו אֵיל לְעוֹלָה הָאֱמֹר לְמַעַלָּה (פסוק א) 'צֹאת יֵצֵא אֶהְרֹן וְגו'.

היום בפנים, אחר כך 'ורחץ את בשרו במים וְגו' וַיֵּצֵא וַיַּעֲשֶׂה אֶת עֲלֹתוֹ' וְגו' (פסוק כד), שהחליף לבגדי זהב לעשות עולתו ועולת העם, 'וְאֶת חֲלָצֵי הַסֹּטָאֹת' וְגו' (פסוק כה), הם אימורי פר ושעיר, וְכֵן בָּל הַפְּרִיָּה עַל הַסֹּדֵר עַד 'וְאֶחָדִי כֵן יֵצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ' (פסוק כז), וְרַק אֶחָדִי כֵן יֵצֵא אֶהְרֹן' (פסוק כג), הכתוב לעיל, להוצאת כף ומחתה, ופסוק זה נכתב שלא על הסדר כמבואר.

בגדי לבן צריכים גניזה וְהִנִּיחָם שָׁם. אין הכוונה שיניח בגדיו בקודש הקדשים, אלא מִלְּמַד שְׁמִיעוּנִין בגדי לבן שעשה בהם עבודה גְּנִיזָה לעולם וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּאוֹתָן אֲרִבַּעָה בְּגָדִים לא כהן גדול לְיוֹם בְּפֻרִים אַחֵר ולא כהן הדיוט בשאר ימות השנה (תו"כ, ראה יומא כד.).

גם כשמשנה מבגדי לבן לבגדי זהב צריך טבילה (כד) וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ וְגו'. לְמַעַלָּה [-מהכתוב דלעיל] לְמַדְנָה מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר 'ורחץ במים את בשרו וְלָבַשׁ' (פסוק ד) שְׁבִיחָה מִשְׁנָה ומחליף מִבְּגָדֵי זָהָב לְלָבוֹשׁ בְּגָדֵי לָבָן טַעֲנִין מְבִיָּלָה, שֶׁהָיָא בָּאוֹתָהּ מְבִיָּלָה פֶּשֶׁט בְּגָדֵי זָהָב שֶׁעֲבַד בְּהֵן עֲבוּדַת תְּמִיד שֶׁל שָׁחַר ושאר עבודות הנעשות עמה כמבואר, וְלָבַשׁ בְּגָדֵי לָבָן לְעִבּוּדֵי הַיּוֹם שנעשית לפני ולפנים, וְכֵאֵן שהעבודה נעשית בבגדי זהב ונעשית אחר עבודת היום

וְאֵת עֹלֹת הָעֵם הָאֵמֹרִים לַעֲלֹל (פסוקים ג, ה), וְכִפֹּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד הָעֵם בַּעֲדָהּ אֵלּוּ:

(כה) וְאֵת הַחֶלֶב [-האימורים] שֶׁל פֶּר וּשְׁעִיר הַחֲטָאִת וְקִטִּיר אַהֲרֹן הַמִּזְבֵּחַ - עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן:

טומאת המשלח

(כו) וְהָאִישׁ הַמְשַׁלֵּחַ [-המוליך] אֶת הַשְּׁעִיר לַעֲזָאוֹל נִטְמָא וּמִטְמֵא אֶת בְּגָדָיו, וְכִדִּי שִׁטְהֵרוּ הוּא וּבְגָדָיו

יִכְבֶּם [-יטבול] אֶת בְּגָדָיו

וְרִחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ

[-ויטבול אֶת גּוֹפָן] בַּמַּיִם

- בְּמֵי מִקְוֶה, וְאַחֲרֵי כֵן

יָבֹוא אֶל הַמִּזְבֵּחַ - יִהְיֶה

מוֹתֵר לְבֹוא לְמַחֲנֶה

הַשְּׂכִינָה, שֶׁהִיא חֹצֵר

הַמִּשְׁכָּן אוֹ הַעֲזָרָה הָאֲסוּרִים

בְּבִיאָה בְּטוֹמָא:

וְאֵת-עֹלֹת הָעֵם וְכִפֹּר בַּעֲדוֹ

וְאֵת עֹלֹת הָעֵם. וְאֵל

אֶחָד לְעֹלֶה הָאֵמֹר לְמַעַל

(פסוק ה) וּמִלֵּא עֹדֶת צִנִּי

יִשְׁחָל וְגו': (כה) וְאֵת

חֶלֶב הַחֲטָאִת. אֵמֹרִי

פֶּר וּשְׁעִיר: יִקְטִיר

הַמִּזְבֵּחַ. עַל מִזְבַּח

הַחִיּוֹן, לְחֵלּוֹ צִנִּימִי כְּחֵץ

(שמות ל ט) לֹא תַעֲלֶה עָלָיו

קִטְרֵת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה:

וְיִסְחִי יָת בְּסָרִיָּה

בְּמִיא בְּאֶתֶר קָדִישׁ וְיִלְפֹשׁ יָת

לְבוּשֹׁהִי וְיַפּוֹק וְיַעֲבֹד יָת עֲלֵתִיהָ

וְיָת עֲלֵת עֵמָא וְיִכְפֹּר עֲלֹהִיהָ

וְעַל עֵמָא: שְׁלִישִׁי שְׁנֵי כֶּשֶׁן מְחוּבְּרִין

וְיָת חֶלֶב הַחֲטָאִת וְקִטִּיר הַמִּזְבֵּחַ: וְיָת

תִּרְבֵּא דְחֲטָאִתָּא יִסִּיק לְמִדְבָּחָא: כו וְהַמְשַׁלֵּחַ אֶת-הַשְּׁעִיר לַעֲזָאוֹל יִכְבֶּם

בְּגָדָיו וְרִחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי-כֵן יָבֹוא אֶל-הַמִּזְבֵּחַ: וְדִמּוּבִיל

יָת צְפִירָא לַעֲזָאוֹל יִצְבַּע לְבוּשֹׁהִי וְיִסְחִי יָת בְּסָרִיָּה בְּמִיא וּבִתֵּר כֵּן

יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

מהו 'עולת העם'

וְאֵת עֹלֹת הָעֵם. הוּא אוֹתוֹ 'וְאֵל אֶחָד לַעֲלֹה' הָאֵמֹר

לְמַעַל (פסוק ה) 'וּמִלֵּא עֹדֶת צִנִּי וְיִשְׁחָל' וְגו'.

'חֶלֶב הַחֲטָאִת' כּוֹלֵל אֶת הָאֵמֹרִים

(כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאִת. לֹא דוּקָא 'חֶלֶב הַחֲטָאִת'

אֵלָּא כָּל הָאֵמֹרִים בְּכָלל וְהֵינּוּ אֵמֹרֵי פֶּר

וְשְׁעִיר שֶׁהִיָּה מִדָּמָם בְּקוֹדֶשׁ.

'הַמִּזְבֵּחַ' - מִזְבַּח הַחִיצוֹן

וְקִטִּיר הַמִּזְבֵּחַ. הֵינּוּ עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שֶׁהִיָּה בַחוּץ,

דְּאֵלּוּ בְּמִזְבַּח הַפְּנִימִי לֹא הִתֵּה שׁוּם הַקִּטְרָה חוּץ

מִקְטוֹרֶת שֶׁל שַׁחַר וְשֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים כְּדִבְרֵיכֶם (שמות ל ט) 'לֹא

תַּעֲלֶה עָלָיו קִטְרֵת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה'.

כְּשִׁיסְבֹלוּ יִסּוּרִים יִידְעוּ יִשְׂרָאֵל כִּי בֹא לָהֶם כָּל זֶה כְּעוֹשׁ

עַל פִּעֲלָם הָרַע, וּבִפְרֵט מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל נְבִיאֵי הַשִּׁקָּר

וְהַכֹּהֲנִים שֶׁנִּמְנְעוּ מִלְּמַד לַעֲם יִשְׂרָאֵל אֶת חוֹקֹת הַתּוֹרָה

וּבִכֵּן גִּרְמוּ לַעֲוֹנוֹת רַבִּים.

(כב) בְּהִתְנַחֵם בְּסֶף שְׁזִמְנוּ

אֲרוֹךְ מִשְׁאֵר מִתְכִּיּוֹת

בְּתוֹךְ פֹּר, כֵּן תִּתְּכּוּ

כֵּן בְּהִתְנַחֵם בְּסֶף בְּתוֹךְ פֹּר כֵּן

תִּתְּכּוּ בְּתוֹכָהּ וְיִדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי

(כג) וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי

לֵאמֹר:

(כד) כֵּן אֲדָם, אֲמַר לָהּ

יְהוָה שְׁפָכְתִּי חֲמָתִי עֲלֵיכֶם: פֶּאֶת־מִסְאָה פֶּסֶף פָּגוּ פוֹרָא כֵּן תִּתְּמָסוֹן בְּגוֹה

וְתִידְעוּן אֲרִי אֲנִי יְיָ שְׁפִיכִית חֲמָתִי עֲלֵיכֶם: כֵּן וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי

לֵאמֹר: וַיְהִי פֶתֶגֶם נְבוּאָה מִן קִדָּם יְיָ עָמִי לְמִימֶר: כִּי בֶן־אָדָם אֲמַר־לָהּ

ביאור המקרא

נביאים

רש"י

- לעיר ירושלים, את ארץ לא מטהרה -
טהורה היא, כי לא גשמה - לא נעשו בה
מעשים טובים כגשם המטהר את האויר שיגינינו
בעדה ביום זעם:

(כה) קשר נביאיה -
חיבור נביאי השקר בעצה
רעה בתוכה, הרי זה
כארי השואג ואחר כך
טרף טרף, שנבאו טובות
וחזקו ידי רשעים ולכן
נחשב להם כמי שגפש
אכלו - הרגו, וחסן -
ממון ויקר יקרו יקרו בכיזה
ונטילת שוחד, אלמנותיה
הרבו בתוכה - בהשען
הרוצחים על נבואותם:

(כו) בהניה לא הודיעו
לעמי חוקותי ומשפטי
וחמסו מהם את תורתם,
ויחללו - ויבזו את
קדשי בכך שבין קדש
חלל - בין קדשים
האסורים לזרים לחולין
המותרים להם לא
הבדילו, ובין הטמא
טהור לא הודיעו
לבני ישראל את ההפרש
שביניהם, וממחללי
שבתותי העלימו
עיניהם מלמחות בהם,
ואחל - ונעשיתי מחולל
בתוכם:

(כז) לא גשמה ביום זעם. לא ניתן גשם
הראוי לה לטהרה ביום זעם. ופירוש הדבר כמרגמו,
לא אתעבדו פה עובדין טבין דיגנון עלה פיוס לווט
(מרגום יונתן): (כה) קשר נביאיה. נקשרים יחד
בענה רעה: נפש אכלו.

שהיו נוטלין שוחד
ומחזיקים ידי מרעים
להרוג ולשלול ולזנו, ונזאין
להם שלום: חוסן. ממון:
(כו) חמסו תורתם.
עליהם היה להוכיח
ולהורות ולהודיע חק
ומשפט (ראה מל"ג ז) ולא
עשו, הרי זה חמס,
שממסו מן הנריכין
ללמוד: ואחל. ונמחללמי:

את ארץ לא מטהרה היא
לא גשמה ביום זעם: פר
אדם אמר לה את ארעא
דישראל ארעא לא מדכיא היא
ולא אתעבדו בה עובדין טבין
דיגנון עלה פיוס לוט: כה קשר
נביאיה בתוכה כארי שואג
טרף טרף גפש אכלו חסן
ויקר יקרו אלמנותיה הרבו בתוכה: סיעת
ספרהא בגוה פאריון נהמין למקטל קטול אנשא
קטלו עותר ויקר נסיבו ארמלתהא אסגיאו בגוה:
כו בהניה חמסו תורתם ויחללו קדשי בין קדש
לחל לא הבדילו ובין הטמא לטהור לא הודיעו
ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם:
בהנהא חטפין באורתי ומפסין קדשי בין קודשא
לחולא לא אפרישו ובין מסאבא לדכיא לא הודיעו
ומיומי שביא דילי כבשו עיניהון וחלת רעותי
פיניהון:

ביאור רש"י

משחיתים פהרג ופשלל ופבו, ונכאין פהם פלאם - ואף
היו מנבאים שיהיה להם שלום ונשענו הרוצחים על נבואותם
להמשיך במעשיהם:
חסן. פירושו חזק, והכוונה לממון שהוא חזקו של האדם:
(כו) כהניה חמסו תורתם. עליהם היה להוכיח
והוראות והודיע לעמי את חק ומשפט
התורה כנאמר (דברים לג) יורו משפטך לעקב ותורתך
לישראל, והם לא עשו כך, שלא הודיעו ולא הוכיחו על
מעשיהם, ויהי זה חמס, כיון שחמסוה מן הנריכין
ללמוד:
ואחל. ונתחללתי - נעשיתי חולין:

(כד) לא גשמה ביום זעם. לא ניתן גשם הראוי
להאזין והם מעשים טובים כגשם המטהר את
האויר פטהרה - להצילה ביום זעם. ופרוש הדבר
כמרגמו, לא אתעבדו בה עובדין טבין דיגנון עלה
פיוס לוט - לא נעשו בה מעשים טובים שיגינינו עליה ביום
קללה:
(כה) קשר נביאיה. נקשרים - מתחברים יחד בעצה
רעה:
נפש אכלו חוסן ויקר יקרו. נחשב לנביאים כאילו הרגו
נפשות, על ידי שיהיו נזופין שחד להטות הדין
לטובת הרשעים ופחזיקים בכך את ידי המרעים -

משל נוסף שאומרים הכסילים, ובעבורו נמנעים לרכוש חכמה ושבים לכסילותם, שבזה דומים הם לכלב שאוכל את אשר הקיא. אלא שהכסיל יש לו תקווה, כאשר ישוב מדרכו וישכיל, אבל האויל שמחשיב את עצמו לחכם, גרוע הוא ביותר.

משל הכסילים

(ט) חוֹחַ עֲלֶה בִּיד־שָׁפֹר - כמו קוץ שנדבק ביד שיכור שאינו יודע כיצד להוציאו, וּמִשָּׁל בְּפִי כְּסִיִּים - כך הוא המשל הנדבק בפי הכסילים שאומרים אותו תמיד, ומשל זה מכאיב להם מפני שבעבורו נמנעים הם לרכוש חכמה. ומהו המשל: (י) רַב מְחֹלֵל בָּל - גדול הוא הקדוש ברוך הוא יוצר כל, הן את החכמים והן

את הכסילים, וזן את כולם, ואינו כבשר ודם השוכר למלאכתו רק פועלים חרוצים העוסקים במלאכה, אלא וְשֹׁכֵר בְּסִיל וְשֹׁכֵר עֲבָרִים הוא, ולכן יזון גם כסילים ועובדי דרכים הבטלים ממלאכתם, ואם כן למה לנו להחכים:

גנות השונה בחטא

(יא) כְּכֶלֶב יִשֵּׁב עַל קֵאוֹ - כמו כלב שחוזר ואוכל את מה שהקיא, שהוא דבר מאוס ביותר, כך כְּסִיל שֹׁנֶה בְּאוֹלָתוֹ - החוזר על איוולתו, שעבר עבירה וחוזר שוב לעשותה, שהוא דבר מאוס ביותר:

(ט-י) חוֹחַ עֲלֶה בִּיד־שָׁפֹר. כחוט שהוא נדבק ביד שוכר, כן המשל האמור למטה נדבק בפי הכסיל, להיות להם לחוט ולקוץ מכאיב. ומהו המשל: רַב מְחֹלֵל בָּל. הקדוש ברוך הוא ברא את הכל, וזן את הכל ככסיל כחכם, אין לנו

צריכין לשום חכמה: וְשֹׁכֵר בְּסִיל וְשֹׁכֵר עוֹבְרִים. לא כבשר ודם שלא ישכור אלא פועלים זקיקים, ולא ישכור אלא העוסקים במלאכתו, אבל הקדוש ברוך הוא מחולל כל ושוכר הכסילים ושוכר עובר דרכים הצטללים מכל מלאכה. ומדרש אגדה ושוכר כסיל מלשון וְשֹׁכְרוּ מַעֲנִית פְּהוּס (בראשית ט ז), ולשון עֲשֵׂי שָׁכֵר (ישעיה יט ז), הקדוש ברוך הוא שוכר מול כסיל המשמש צימות החמה, מתשרי ואילך, ומאלו הוא שוכר וסוגר את כל עוזרי היס מליילך זו עד הפסח. ונדבצי רבי משה רחמי, רב מחולל כל - עשיר יש לו פעולות הרבה, ואם שוכר כסיל במלאכתו - הנה הוא כשוכר כל עוזרי דרך, שרואין בקלקול המלאכה, להורות איך יתקן ואיך יש לו לפעול. ודבר ריק הוא ואינו ענין כאן:

שוכר מול כסיל המשמש צימות החמה, מתשרי ואילך, ומאלו הוא שוכר וסוגר את כל עוזרי היס מליילך זו עד הפסח. ונדבצי רבי משה רחמי, רב מחולל כל - עשיר יש לו פעולות הרבה, ואם שוכר כסיל במלאכתו - הנה הוא כשוכר כל עוזרי דרך, שרואין בקלקול המלאכה, להורות איך יתקן ואיך יש לו לפעול. ודבר ריק הוא ואינו ענין כאן:

שֹׁנֶה בְּאוֹלָתוֹ - החוזר על איוולתו, שעבר עבירה וחוזר שוב לעשותה, שהוא דבר מאוס ביותר:

ביאור רש"י

'שוכר' מִלְשׁוֹן וְשֹׁכְרוּ [ו-נסתמו] מַעֲנִית תַּהוֹם' (בראשית ח ב), וְכמו הַלֵּשׁוֹן וְהָיוּ שְׂתִיתָה מִדְּבָאִים כָּל עֲשֵׂי שָׁכֵר [סכר] אֲגָמִי נִפְשׁ' (ישעיה יט ז), וכך פירוש המקרא, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹכֵר מִלֵּא בְּסִיל - שוכר וסוגר את הכוכב הנקרא כסיל הַמְשַׁמֵּשׁ בְּיָמוֹת הַחֹמָה, מְחַדֵּשׁ תַּשְׁרִי וְאֵילָף שֶׁהֵם יָמוֹת הַחֹרֶף, וְהָאֵן [מְחַדֵּשׁ תַּשְׁרִי] הוּא 'שׁוֹכֵר' וְסוֹגֵר אֶת כָּל עוֹבְרֵי הַיָּם מִלֵּילָהּ בֹּז עַד הַפֶּסַח, לְפִי שֶׁהָרוּחוֹת מִתְחַזְּקִים בְּיָמֵי הַגִּשְׁמִים וּמִסּוֹכֵן לְשׁוֹט בִּים.

השוכר כסיל למלאכת הבנין

וְדִבְרֵי רַבִּי מִשֵּׁה הִדְרִשֵּׁן רִאֲיִיתִי שְׁפִירָה, רַב מְחֹלֵל כָּל בַּעַל הַבֵּית שְׁבוּנָה בְּנִינִים, וְלִדְבָרָיו כִּךְ פִּירוּשׁ הַמִּקְרָא, רַב מְחֹלֵל בָּל - עֲשִׂירִי יֵשׁ לוֹ פְּעֻלֹת הַרְבֵּה, וְאֵם שָׁכֵר לְמַלְאכַת הַבֵּנִין בְּסִיל שְׁאִינוֹ אִמְנֵן בְּמִלְאכָתוֹ, הִנֵּה הוּא בְּשׁוֹכֵר עִמּוֹ כָּל עוֹבְרֵי הַדֶּרֶךְ, שְׁרֹאִיִן הֵם בְּקִלְקוּל הַמִּלְאכָה וְצִירִים לְהוֹרֹת לְכִסִּיל אֵיךְ יִתְקַן, וְאֵיךְ יֵשׁ לוֹ לְפַעֵל. וְפִירוּשׁ זֶה דִּבְרֵי רִיק הוּא וְאִינוֹ עֲנִין בְּאֵן לְדַבְרֵי מוֹסֵר:

(ט-י) חוֹחַ עֲלֶה בִּיד־שָׁפֹר. בְּחוֹחַ [כקוץ] שֶׁהוּא נִדְבֵק בִּיד־שָׁפֹר, כֵּן הַמִּשָּׁל הָאֲמוּר לְמִטָּה [להלן] נִדְבֵק בְּפִי הַכְּסִיל, לְהִיּוֹת לָהֶם לְחוֹחַ וְלִקְוִין מְכַאִיב. וְהוּא הַמִּשָּׁל שְׁאִינוֹ מְחַלְלִים: רַב מְחֹלֵל בָּל. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אֶת הַכָּל, וְזֵן אֶת הַכָּל, בְּכִסִּיל בְּחֹכֶם, וּלְפִיכֵן אֵין אֲנוּ צְרִיכִין לְטוֹרַח בְּשׁוֹם חֲכָמָה: וְשֹׁכֵר בְּסִיל וְשֹׁכֵר עֲבָרִים. לֹא כִּמוֹ בְּשָׂר וְדָם שֶׁלֹּא יִשָּׁכֵר לְמַלְאכָתוֹ אֲלָא פּוֹעֲלִים זְקִיקִים בְּמַלְאכָתָם, וְלֹא יִשָּׁכֵר אֲלָא פּוֹעֲלִים הָעוֹסְקִים בְּמִלְאכָתוֹ, אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא מְחֹלֵל בָּל - בְּרָא אֶת הַכָּל, וְזֵן אֶת הַכָּל, וְלִכֵּן הוּא שׁוֹכֵר [זון] הוּא גַם אֶת הַכְּסִיִּים, וְשֹׁכֵר עֲבָרִים - וְזֵן אֵף אִישׁ כֹּזֵה שֶׁהוּא עוֹבֵר דְּרָכִים בְּמִלְאכָתוֹ מִכָּל מִלְאכָה. וּמִשָּׁל זֶה הַשְּׁגוּר בְּפִי הַכְּסִילִים גּוֹרֵם לָהֶם לִכְאֵב וּלְצָרָה, שֶׁהוּא הַמוֹנֵעַ אוֹתָם מִלְּהַתְּעַסֵּק בְּמַלְאכָה וּבַחֲכָמָה:

הקב"ה סוגר המולות וסוגר את עובדי הים

ובמדרש אגדה אמרו וְשֹׁכֵר בְּסִיל וְשֹׁכֵר עֲבָרִים,

ביאור המקרא

כתובים

ביאור המקרא

במחשבתו ולבסוף יכשל בה:

גנות העצלן ותורויו

(יג) אָמַר עֲצֵל, שְׁחַל
[אריה זקן] נמצא בדרך, ארי
מסתובב בין הרחבות - העצלן שאינו
רוצה לצאת מביתו ולהתעסק במלאכה, אומר
לעצמו מסוכן לצאת לדרך
שלא יטרף אותי אריה:

תְּיוֹבִיָּה הֵיכָנָא סְכָלָא דְתַנִּי
בְּסִכְלוֹתֶיהָ: יֵב רְאִיתָ אִישׁ חָכָם
בְּעֵינָיו תִּקְוָה לְכִסִּיל מִמֶּנּוּ: אֵין
חֲזִיתָא גְבָרָא דְחָפִים בְּעֵינֵי נַפְשִׁיהָ
סְכָלָא טָב מִנֶּיהָ: יֵב אָמַר עֲצֵל
שְׁחַל בְּדֶרֶךְ אָרִי בֵּין הָרַחְבוֹת:
אָמַר עֲטָלָא שְׁחָלָא בְּאַרְחָא אָרִיא
בֵּינָת שׁוֹקִי:

רעת בעל גאווה

(יב) רְאִיתָ אִישׁ חָכָם
בְּעֵינָיו - אם ראית איש
המחשיב את עצמו לחכם,
תִּקְוָה לְכִסִּיל מִמֶּנּוּ -
סכריי הטיפש להחכים
גדולים משלו, שהכסיל
שמרגיש בסכלותו יתייעץ
עם היודעים ויעשה כפי
עצתם, אבל החושב את
עצמו לחכם, יחזיק

רע"ב

משניות (חולין פרק ב)

רע"ב

(דברים יב כה), מלמד שנטווה משה צעל פה על הלכות
שמיטה, על הושט ועל הקנה ועל רוצ אחד צעוף ועל
רוצ שנים צהמה: עד שישחוט את הוורידים.
כמין חוטין שעל שני ידי הקנה. ואעוף בלנד קאי רבי
יהודה, כדי להוציא את דמו, הואיל וזולו כולו כחש.
ושמיטה דקאמר רבי יהודה. לאו דוקא, אלא שניקצ
הוורידין צעפת שמיטה קודם שיקרוש הדם דמו לא נפיק
אפילו על ידי מליחה. ואין הלכה כרבי יהודה: רוב
אחד בעוף כו'. ואף על גז דתנן צריש רוצו של אחד
כמוהו, הדר תנא הכא רוצ אחד צעוף כו', חד צמולין וחד צקדשים. דאי אשמעינן
צמולין הוה אמינא חולין הוא דסגי ליה צרובא משום דלאו
לדם הוא צריך, אצל קדשים דלדם הוא צריך לא מסגי ליה
צרובא, קמשמע לן:

(א) השוחט אחד בעוף. משום דלכתחלה מיבעי
לשחוט שני סימנים אפילו צעוף, תנא השוחט, דמשמע
דאחד צעוף דיעבד אין לכתחלה לא. אצל שנים צהמה
לכתחלה הו, דעד כמה לשחוט ולזול. אי נמי, משום דבעי
למתי רוצו של אחד כמוהו דדוקא דיעבד, דלכתחלה צריך
שיתכוין לשחוט כל הסימן כולו. ואחד צעוף נפקא לן
דכשר, מקרא דכתיב (ויקרא יא טו) 'ואת תורת הבהמה והעוף
וכל נפש החיה הרומשת צמים', הטילו הכחצו לעוף בין
צהמה לדגים, לחייבו צשני סימנים אי אפשר שכבר הוקש
לדגים, לפטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לצהמה, הא כיד, הכשרו צסימן אחד.
ושמיטה מן האורח וצשני סימנים. וחמשה דברים הפוסלים
את השמיטה, שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור, כולו
גמרא גמירי לה. דתניא (יומא עה:), 'וצחת כאשר צימיק'

ביאור המשנה

לבהמה, לכן די בסימן אחד. ושני סימנים בבהמה היא
הלכה למשה מסיני. ורבו ש"ל כל אֶחָד מהסימנים
בְּמִזְחָה ככולו. על כן אין צורך לשחוט את הסימן כולו,
אלא די בשחיטת רוב סימן אחד בעוף, ורוב שני סימנים
בבהמה.

רבי יהודה אומר, אין די לעוף בשחיטת
הסימן בלבד, אלא עד שישחוט גם את הוורידין
שבצוארו.

ואם שחט חצי סימן אחד בעוף, ואֶחָד וחצי
סימנים בבהמה, שחיטתו פסולה. אבל אם שחט רב
סימן אחד בעוף, ורב שנים מהסימנים בבהמה,
שחיטתו פשוטה:

חולין פרק ב

משנה א

השחיטה נעשית על ידי חיתוך צואר הבהמה והעוף,
והמשנה שלפנינו מובאת איה חלק מהצואר טעון
שחיטה:

שני סימנים ישנם בצואר הבהמה והעוף, קנה וושט.
והשוחט סימן אֶחָד בעוף, וכן השוחט שנים
[סימנים] בבהמה, שחיטתו פשוטה. אחד בעוף משום
שהטילו הכתוב בין בהמה לדגים שנאמר (ויקרא יא טו)
'ואת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת
צמים', לחייב שני סימנים אי אפשר, מפני שהוקש
לדגים, לפטרו בלא כלום אי אפשר, מפני שהוקש

רע"ב

משניות

רע"ב

(ב) שנים או חזין בסכין ושוחטין. זהמה אחת: אפילו אחד למעלה ואחד למטה. שזה אומרו בקנה אחד של סכין ומצירו נלדו השני: (ג) התיז את הראש. כלדס הממיו קנה או דלעת, שדומק הסכין כזה ופוסק. וזו היא דרסה: היה שוחט. במשיכה, והמיו הראש בהצאה נלדו או בהולכה נלדו. ולשחיטת הסמינים שיעור הכשר, קרי המיו את הראש: אם יש בסכין מלא צואר. מון לנאר בהמה והעוף ששוחט: בשרה. שיש בסכין כדי לשחוט במשיכה נלא דרסה. אכל אם אין אורך הסכין אלא כעובי הנאר או מון לנאר משהו, דרסה היא, שאין הסמינים נחמין במשיכה זו נלדו נלא דרסה: אם יש

בסכין מלא צואר אחד. מון לשני הנארים, דהיינו שיעור שלשה נארים: איזומל. תער דק קטן מאד. ולא גורין איזומל שאין לו קרנים אטו איזומל שיש לו קרנים. ואיזומל שיש לו קרנים הוא שרגילים לעשות כמין קרנים לאיזומל לגוי על גביו נטיס לנד ראשו. וממוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הנאר, וכשהוא מוליך ומציא יש לחוש שמא יתלדו הסמינים אותן הקרנים: נפלה סכין ושחטה. טעמא דנפלה, הא הפילה הוא, כשרה. ואף על גב דלא איכיון לשחוט, דלא צעין כוונה בשחיטה, מדאצטריך קרא למימר גבי קדשים 'לרנוכס תזכור' (ויקרא כב כט), לדעתם זכורו כלומר מדעת וכונה, שמע מינה דצולין לא צעין כוונה:

ב השוחט שני ראשין פאחד, שחיטתו פשרה. שנים או חזין בסכין ושוחטין, אפלו אחד למעלה ואחד למטה, שחיטתן פשרה: ג התיז את הראש בבת אחת, פסולה. היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת, אם יש בסכין מלא צואר, פשרה. היה שוחט והתיז שני ראשים בבת אחת, אם יש בסכין מלא צואר אחד, פשרה. במה דברים אמורים, בזמן שהוליד ולא הביא, או הביא ולא הוליד. אבל אם הוליד והביא,

אפלו כל שהוא, אפלו באזמל, פשרה. נפלה סכין ושחטה, אף על פי ששחטה בדרבה, פסולה, שנאמר (דברים יב כא), וזבחת ואכלת, מה שאתה זובח, אתה אוכל.

ביאור המשנה

משנה ב

המשניות שלפנינו מביאות כמה דינים בהלכות שחיטה, וביניהם 'פסול דרסה':

השוחט שני ראשין של שתי בהמות פאחד - באותה הולכת והבאת הסכין, שחיטתו פשרה. שנים או חזין בסכין ושוחטין יחד בהמה אחת, ואפלו אם אוחזים את הסכין באלכסון ואחד שוחט למעלה בגובהו של הסימן ואחד למטה בתחתית הסימן, שחיטתן פשרה:

משנה ג

התיז את הראש בבת אחת, כדרך שמתיו דבר קשה כקנה או דלעת בדחיקת הסכין בכח ולא בדרך הולכה והבאה, שחיטתו פסולה. וזה הוא פסול 'דרסה', שהוא אחד מחמשת הפסולים שנאמרו בשחיטה.

היה שוחט במשיכת הסכין כהלכתה ולא בדרסה, והתיז את הראש בבת אחת - שבהבאת הסכין כבר הותו הראש קודם שהספיק להוליכה חזרה, אם יש בסכין אורך של עוד מלא צואר מחוץ לצואר, כלומר אורך הסכין הוא כאורך שני צוארי הבהמה הנשחטת, שחיטתו פשרה. אבל אם אין בסכין כדי אורך שני צוארים שחיטתו פסולה, שכן בפחות משיעור זה לא יתכן שיחתכו רוב הסמינים בתנועה אחת של הסכין בלבד בלא דרסה.

היה שוחט שתי בהמות יחד, והתיז את שני

הראשים בבת אחת, בהבאה או בהולכה אחת קודם שהספיק להחזיר את הסכין, אם יש בסכין אורך של עוד מלא צואר אחד מחוץ לשני צוארי הבהמות הנשחטות, כלומר, שאורך הסכין הוא כאורך שלשה צוארים, שחיטתו פשרה. אבל אם אין בסכין כאורך זה שחיטתו פסולה, שכן בפחות משיעור זה לא יתכן שיחתכו סימני שתי הבהמות בתנועה אחת של הסכין בלבד בלא דרסה.

במה דברים אמורים, שבפחות מאורך שני צוארים בבהמה אחת ושלשה צוארים בשתי בהמות שחיטתו פסולה, בזמן שהוליד את הסכין על הצואר ולא הביא אותה בחזרה, או שהביא את הסכין ולא הוליד אותה בחזרה, אלא שחט בתנועה אחת בלבד. אבל אם הוליד את הסכין והביא אותה, אפלו אם הסכין היא באורך פל שהוא, ואפלו אם שחט באזמל שהוא תער דק וקטן מאד, שחיטתו פשרה. שכן כל שהוא מוליך ומביא יכול לגמור את שחיטת שני הסמינים בכמה בהמות בלא דרסה.

המשנה דנה בשחיטה שנעשית לא מכא אדם:

נפלה סכין מאליה שלא מכא האדם ושחטה בהמה או עוף בנפילתה עליהם, אף על פי ששחטה בדרבה ככל הלכות שחיטה כהוגן, הרי זו שחיטה פסולה. שנאמר (דברים יב כא) 'וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן ה' לך פאשר צויתך ואכלת'. ומכאן שדווקא מה שאתה זובח אתה אוכל, אבל שחיטה שנעשתה מאליה שלא על ידי כח אדם אינה מתירה לך את הבשר לאכילה.

רע"ב

משניות

רע"ב

נפלה סבין והגביהה. ושהה צהגזה 11: בליו. הסימן לזואר: החלד. כסה. ולשון חלדה, כחולדה נגדיו: או שהשחיו את הסבין. קודם שמיטה: הדרה צעקרי הצמים דמכסא: ופסקו. מלמטה ועף. נעשה עיף ויגע מחמת השחמה, וכשהתחיל לשחוט לא היה צו כח ופסק שמיטתו, וצא מצירו ושחט: כדי שחיטה אחרת. כדי

שישחוט רוצ שנים צהמה אחרת כמותה כשהיא רצונה גסה לגסה, ודקה לדקה, ועוף לעוף. והרמז"ס פוסק כדברי האומר כדי שמיטת צהמה [דקה] לעוף, ובעי נמי כדי שיגביהנה וירצינה. ולא נהגו כן: כדי בקור. כשיעור שהצטב צודק ומצוקר את סכינו. ואין הלכה כדברי שמעון: (ד) ופסק את הגרגרת. היינו עיקור. וצנהמה קאי: תחת השני. מחמת הסימן השני. שהיה [מוחז] הסבין צין יהושע, פל שנפסלה בשחיטתה, נבלה. פל ששחיטתה פראוי ודבר אחר גרם לה לפסל, טרפה. והודה לו רבי עקיבא: ה השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם, פשרים, ונאכלים בידיים מסאבות, לפי שלא הכשרו בדם. רבי שמעון אומר, פלל אמר רבי ישכב משום רבי

יהושע, פל שנפסלה בשחיטתה, נבלה. פל ששחיטתה פראוי ודבר אחר גרם לה לפסל, טרפה. והודה לו רבי עקיבא: ה השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם, פשרים, ונאכלים בידיים מסאבות, לפי שלא הכשרו בדם. רבי שמעון אומר,

ביאור המשנה

המושנה דנה בפסול שהייה:

שלא נשחטו שני הסימנים כהלכתם, הרי בהמה זו נבלה. אך רבי עקיבא אומר, מאחר שנשחט בה סימן אחד כהלכתו הרי היא יוצאת מידי נבילה, ואינה אסורה אלא משום טרפה של פסוקת הושט או פסוקת הגרגרת. פלל אמר רבי ישכב משום רבי יהושע, פל שנפסלה בשחיטתה הרי היא נבלה. ופל ששחיטתה פראוי, ודבר אחר [חסרון אחר בגופה] גרם לה לפסול, הרי היא טרפה. ולבסוף הודה לו רבי עקיבא וחזר להורות כרבי ישכב:

משנה ה

המושנה מביאה מחלוקת תנאים בהכשר בעלי חיים שהוטים לטומאה:

השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם, הרי הם פשרים, ולא חוששים שמא הם היו מתים כבר לפני השחיטה.

ומאחר שלא יצא מהם דם הרי הם נאכלים אפילו בידיים מסאבות - ידיים שאינן נטולות. ואף שגזרו חכמים על הידים שלא ניטלו להיחשב שניות לטומאה, אין הן מטמאות בהמה חיה ועוף אלו, לפי שלא הכשרו בדם, ואין האוכלים מקבלים טומאה עד שיוכשרו לכך על ידי נפילת משקה עליהם.

רבי שמעון אומר, אף על פי שלא בא משקה על בהמה חיה ועוף אלו, הרי הם מקבלים טומאה, משום

המושנה דנה בפסול שהייה: נפלה הסבין מידו באמצע השחיטה והגביהה והמשיך בשחיטתו, או שנפלה בליו באמצע השחיטה והגביהה והמשיך בשחיטתו, או שהשחיו את הסבין לפני השחיטה, ובגלל שהתייגע בהשחזה עף [-התעייף] באמצע השחיטה ובא חבירו ושחט - וגמר את השחיטה, אם שהה בכל המקרים האלו שיעור זמן שיש בו כדי שחיטה שלימה, שחיטתו פסולה.

רבי שמעון אומר, אם שהה כשיעור זמן שיש בו כדי בקור [בדיקת] הסבין שחיטתו פסולה, וזה הוא שיעור שהייה:

משנה ד

הלכה בידינו, שהכשר בהמה הוא בשחיטת שני סימניה. ונחלקו התנאים שלפנינו באופן שנשחט רק סימן אחד כהלכתו והשני נשחט בפסול או שלא נשחט כלל, האם אסורה בהמה משום נבילה או משום טריפה:

שחט את הושט ופסק [-והתך] את הגרגרת [-הקנה] שלא בדרך שחיטה, או שחט את הגרגרת ופסק את הושט, או ששחט אחד מהן - את הושט או את הגרגרת ולא שחט את הסימן השני כלל אלא המיתין לה עד שמתה, או ששחט סימן אחד כהלכתו והחלד [-תחב] את הסבין תחת הסימן השני ופסקו שלא כדין, בכל אופנים אלו רבי ישכב אומר, מאחר

רע"ב

משניות

רע"ב

הובשרו בשחיטה. מגו דשריא שחיטה להן צטר מידי אבר מן החי, משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה. ואין הלכה כרבי שמעון: (ו) השוחט את המסוכנת. כל שמעמיד אותה ואינה עומדת מחמת חוליה, הויה מסוכנת. ואפילו יש לה כח

צניינה לאכול קורות וצקעיות של עץ: עד שתפרכם. דלי לא פרכסה חיישין שמא ניטלה נשמתה קודם גמר שחיטה: אם זינקה. כדרך שהזהמות נופחות בגרונם והדם מקלח ומזנק בכח: השוחט בלידה. זהמה מסוכנת

אליעזר. וחכמים אומרים, עד שתפרכם או פיד או ברגל או עד שתכשכש בזנבה, אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה. בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה, פסולה, שאינה אלא הוצאת נפש בלבד. במה דברים אמורים, שהיתה בחזקת מספנת. אבל אם היתה בחזקת בריאה, אפילו אין בה אחד מכל הסימנים הללו, פשרה:

ביאור המשנה

שהבשרו בשחיטה. שכן מתוך שהשחיטה מתירה את הבשר מידי איסור אבר מן החי, הרי היא גם מחשיבה אותו למאכל הראוי לקבלת טומאה:

משנה ו

בהמה מסוכנת, שהיא חולה ונוטה למות, אם נשחטה קודם מיתתה, הרי היא מותרת באכילה. משנתינו מבארת כיצד ניתן לדעת שבהמה מסוכנת שנשחטה, אכן היתה חיה עד גמר השחיטה, ולא מתה קודם לכן:

השוחט את המספנת - בהמה חולה שנוטה למות, רבן שמעון בן גמליאל אומר, אינה כשירה אלא עד שתפרכם - שתנענע עצמה גם ביד וגם ברגל, שעל ידי זה יתברר שהיתה חיה עד גמר השחיטה. אבל אם לא פירכסה, בודאי מתה קודם גמר השחיטה, והרי היא אסורה משום נבילה. רבי אליעזר חולק ואומר, אין צריך שתפרכם ביד וברגל, אלא דיה - מספיק אם זינקה - שגרמה שהדם קילח בכח גרונה, שכן דרך הבהמות לנפוח בגרונן לאחר השחיטה, ומתוך כך הדם מזנק ומקלח מהן בכח, ומכיון שזינקה, בודאי היתה חיה עד גמר השחיטה. אומר רבי שמעון, אף השוחט בהמה מסוכנת בלידה, ומחמת החשיכה לא ראה האם הבהמה פירכסה או זינקה, ולימחר בבוקר השפים וימצא את הפתלים של בית השחיטה שבצואר הבהמה מלאים בדם, הבהמה פשרה, מפני שהדבר מוכיח שזינקה ודאי, והדם קילח ממנה בכח, שאם לא כן, אלא הדם שנת ממנה, לא היו כותלי בית השחיטה מתלכלכים בדם. ודין זה הוא במדת - כדעת רבי אליעזר שאמר לעיל שגם אם לא פירכסה, אלא רק זינקה וגרמה שהדם זינק וקילח ממנה בכח, כשירה, שודאי היתה חיה עד גמר השחיטה.

שכריכה פרכוס, ולא ידע אם פרכסה, ולמחר השכים ומלא כותלי בית שחיטת הנזיר מלאים דם, כשרה, מפני שזינקה. וכשיטת רבי אליעזר דמכשיר לה ציווק, אמרה רבי שמעון, ואין הלכה כרבי אליעזר: אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה. כריכה פרכוס אם היא מסוכנת: שפשטה ידה. בגמר שחיטה: ולא החזירה פסולה. אם היתה מסוכנת. לפי שאין זה פרכוס אלא כן דרכה נשעת זאת נפשה. אבל גסה לאו אורחה זהכי, וזין שפשטה ולא כפפה זין שכפפה ולא פשטה כשרה:

אליעזר. וחכמים אומרים, עד שתפרכם או פיד או ברגל או עד שתכשכש בזנבה, אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה. בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה, פסולה, שאינה אלא הוצאת נפש בלבד. במה דברים אמורים, שהיתה בחזקת מספנת. אבל אם היתה בחזקת בריאה, אפילו אין בה אחד מכל הסימנים הללו, פשרה:

וחכמים חולקים ואומרים שאינה כשירה אלא עד שתפרכם - שתנענע עצמה או פיד או ברגל [שלא כדעת רבן שמעון בן גמליאל שצריך שתפרכם ביד וברגל], או עד שתכשכש - שתנענע בזנבה לכאן ולכאן.

המשנה מבארת לגבי איזו בהמה נאמרו דינים אלו: אומרת המשנה, דיני הפירכוס נאמרו אחר - בין בבהמה דקה כגון איל או עז, ואחר - ובין בבהמה גסה כגון פרה.

המשנה מוסיפה דין לענין בהמה דקה: בבהמה דקה מסוכנת שפשטה - שיישרה את ידה בשעת גמר השחיטה ולא החזירה אותה, כלומר שלא כפפה אותה חזרה לצד גופה, פסולה, מפני שפשטת היד בלבד אינה אלא הוצאת נפש בלבד, ולא פירכוס שמוכיח שהיתה חיה עד גמר השחיטה, שכן דרך הבהמות לעשות בשעה שנפשו יוצאת. ודווקא בהמה דקה, אבל בהמה גסה שפשטה ידה ולא החזירה אותה למקומה, כשירה, שאין דרכה לעשות כן בשעה שנפשה יוצאת, ולכן גם זה נחשב לפירכוס.

המשנה מבארת שדינים אלו נאמרו דווקא בבהמה מסוכנת:

במה דברים אמורים שאין הבהמה כשירה אלא באופנים שנתבארו, דווקא בבהמה שהיתה בשעת השחיטה בחזקת מספנת ועומדת למות, אבל אם היתה הבהמה בשעת השחיטה בחזקת בריאה, אפילו אין בה אחד מכל הסימנים הללו, פשרה, שמחמת שהרגישה את הסכין בבשרה, נבהלה ולא פירכסה, ואין לחשוש שמא מתה קודם גמר השחיטה:

רע"ב

משניות

רע"ב

זו אינן מחשבה הולכת אלא אחר העובד. חולין לענין עבודה זרה שאין מחשבה פוסלת בהן בארבע עבודות אלא בשתיים, שחיטה וזריקה, דהיינו הוא דכתיב, 'וזה לא להם יחרס' (שמות כב יט), 'כל אסין נסכיהם מדם' (תהלים עו ד), אבל קבלה והולכה לא כתיב בהן. והקטרה אף על גב דשחיטת עבודה זרה, מיהו לאו עבודה היא לאפסודי בהמה משום הקטר חלצה לעבודה זרה היכא דלא נשחטה ולא מרק דמה לעבודה זרה, דהא אפילו בפנים לא מיפסיל קרבן אם חשז על אכילתו דשר בשעת הקטר חלצים, וכיון שמזינו קולא במחשבת חוץ, דין הוא שנקל דזה שלא יהא הדבר חלוי אלא בשומט. והלכה כרבי יוסי: (ה) השוחט לשם הרים וכו' שחיטתו פסולה. ומתקורבה עבודה זרה לא הוה ליאסר בהנאה, משום דכל הני אינן נעשים עבודה זרה, דכתיב (דברים יג כ) 'אלהיהם על הרים', ולא הרים אלהיהם. ומיהו פסולה מלאכול, משום דמיא לשחיטה לשם עבודה זרה ומחלפא בה. ודוקא שאמר לשם הרים לשם גבעות, אבל אם אמר למלאך הממונה על הרים ועל הגבעות, הרי זו זמני ממזיק ואסורה בהנאה:

(ז) ורבי אליעזר פוסל. אם צהמת נכרי היא. אף על גב דישראל קשטין לה מהניא זה מחשבת נכרי, דסתם מחשבתו לעבודה זרה: חצר כבוד. יומרת הכד: אמר רבי יוסי קף וחומר. דלא מהניא מחשבת צעלים, והוא ישראל קשטין לה: ומה במקום שמוחשבה פוסלת. דהיינו צמקדשים כדכתיב (ויקרא י יח) 'המקריב אותו לא יחשב', קרי ציה' לא יחשב', כלומר שלא יחשב לאכלה חוץ לזמנו כי פגול יהיה: אין הכף הולך אלא אחר העובד. דכתיב (ש) 'המקריב לא יחשב'. אבל צעלים לא פסלי במחשבתו כי מקריב לה כהן: מקום שאין המחשבה פוסלת. בגמרא מפרש למתניתין דהכי קאמר, ומה צמקדשים שהמחשבה פוסלת צמקדשים בארבע עבודות, אין הכל הולך אלא אחר העובד. מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשמי עבודות, אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השומט. והכי פירושה, צמקדשים שהמחשבה פוסלת צמקדשים בארבע עבודות שחיטה וקבלת הדם וזריקה והולכה, באיזו מאלו שחשז על מנת לאכול מן הזבח חוץ לזמנו, פגול הוא, ואף על פי שיש בה חומר

ביאור המשנה

כן אין הכף הולך אלא אחר מחשבת העובד - הכהן המקריב, אבל מחשבת בעל הקרבן אינה פוסלת, מקום שאין המחשבה פוסלת בארבע עבודות אלא רק בשתי עבודות שחיטה וזריקה, דהיינו בבהמת חליון לשם עבודה זרה שאין המחשבה פוסלת בה אלא בשחיטה וזריקה, אינו דין - וכי אין ראוי שיהיה הדין שאלא יהא הכף הולך אלא אחר מחשבת העובד, ואף כאן ששוחט הישראל את בהמת הנכרי, לא תפסול מחשבת הנכרי:

משנה ח

המשנה עוסקת בשוחט לשם הרים וגבעות וכדומה שעשה את ההרים והגבעות עבודה זרה, ששחיטתו פסולה מדברנן ואסורה באכילה, ואינה נאסרת בהנאה כדין כל תקרובת עבודה זרה:

השוחט לשם הרים - שעובד את ההר על ידי ששוחט לשמו, או לשם גבעות, או לשם ימים, או לשם נהרות, או לשם מדברות, שחיטתו פסולה ואינה מתירה את הבשר לאכילה.

שנים או חזין בפסין, אחד אחוז בראש הסכין ואחד בקתו, ושוחטין יחד, אחד מהם שוחט לשם אחד, מפל אלו השניים לעיל, דהיינו הרים או גבעות וכו',

משנה ז

משנתינו דנה בדין בהמה של עובד כוכבים, ששחטה ישראל, האם סתם מחשבת עובד כוכבים בשחיטת בהמה היא לעבודת כוכבים, והאם יכולה היא לפסול את שחיטת הישראל:

ישראל השוחט בהמה של נכרי לצורך הנכרי, ולא שמענו מהנכרי שחשב לשם עבודת כוכבים, שחיטתו פסולה, שאין אומרים שסתם מחשבת הנכרי היא לעבודת כוכבים, זו היא דעת תנא קמא. ורבי אליעזר פוסל, מפני שלדעתו אומרים שסתם מחשבת נכרי היא לעבודת כוכבים. וחיודו גדול מזה אמר רבי אליעזר, אפילו קנה הישראל את כולה חוץ מכזית בשר שבה, ושחטה הישראל על מנת שיאכל הנכרי את חלקו, כגון מחצר כבוד שחטה, כיון שסתם מחשבת נכרי בשחיטת בהמה היא, שתהא השחיטה לעבודה זרה, ובכוח מחשבתו לפסול אפילו כשישראל שוחט.

אמר רבי יוסי, קף וחומר הנכריים - מקל וחומר נלמד שאין מחשבת הנכרי פוסלת את שחיטת הישראל, ומה במקום שהמחשבה - מחשבת פיגול פוסלת במקדשין - בארבע עבודות שבקרבן, שחיטה, קבלה, והולכה, וזריקה, כגון שחשב לאכול חוץ לזמנו, אף על פי

רע"ב

משניות

רע"ב

לשם דבר כשר. שמיטה סתם: (ט) אין שוחטין לתוך ימים. שלא יאמרו לשרו של ים הוא שוחט: ולא לתוך הכלים. שלא יאמרו לרוק דמה לעבודה זרה קא עבד: עוגה. גומא. לשון עוגיות לגפנים צמועד קטן (פ"ח מ"ח): עוגה של מים.

דוקא עכורים, אבל ללולין לא. שמה יאמרו לפרטוף פניו הנראה במים הוא שוחט: ובספינה. יכול לשחוט על גבי כלים והדס שומת ויורד לתוך הים. שהרואה אומר כדי שלא ללכלך הספינה הוא עושה: אין שוחטין לגומא בל עיקר. ואפילו צבית. וטעמא דגומא, מפני שהוא חק המינים: אבל עושה גומא. בגמרא מפרש דהכי קאמר, אין שוחטים לגומא כל עיקר. והרואה לנקר חצרו כיצד הוא עושה, עושה מקום חוץ לגומא ושוחט והדס שומת ויורד לגומא: יחקה את המינים. יחזק ידיהן במקומיהם. יחקה לשון חק: (י) השוחט. חולין צמח:

לשם עולה. כיון דעולה צאה צמח ונדצה הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה וקדשים צמח מותרים. הלכך גזר רבנן עלה ופסולה. וכן שלמים [וכו']:

אשם תלוי. צא על ספק חיוצ כרת. כגון שמי חמיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל אחת מהן ואין ידוע איזו מהן אכל. אשמו ואחותו עמו צמטה וצא על אחת מהן ואין ידוע על איזו מהן צא, מציא אשם תלוי להגן מן היסורים עד שיוודע לו אם חטא ודאי מציא חטאתו. ומתניתין רבי אליעזר היא דאמר (מרימות כה). מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום, שצכל יום עומד בספק חטא ולבו נוקפו שמה חטאתי. ומנא שדבר הנדר ונדב הוא: לשם פסח. ופסח נמי מקרי דבר הנדר ונדב, הואיל והוא עשוי להפרישו כל ימות השנה ולהניחו עד זמנו, אמרי קא שחט שלמים צמח ואכל להו: ורבי שמעון מכשיר. דלא מיט למראית העין: אשם ודאי. כגון אשם גזילות, מי

ואחד לשם דבר כשר, שחטתו פסולה: ה אין שוחטין לא לתוך ימים, ולא לתוך נהרות, ולא לתוך פלים. אבל שוחט הוא לתוך עוגא של מים, ובספינה על גבי פלים. אין שוחטין לגומא פל עקר, אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיבנס הדם לתוכה. ובשוק לא יעשה כן, שלא יחקה את המינים: י השוחט לשם עולה, לשם זבחים, לשם אשם תלוי, לשם פסח, לשם תודה, שחטתו פסולה. ורבי שמעון מכשיר. שנים או חזין בספין ושוחטין, אחד לשם אחד מכל אלו, ואחד לשם דבר כשר, שחטתו פסולה. השוחט לשם חטאת, לשם אשם ודאי,

ביאור המשנה

תהיה נקיה, ובשוק לא יעשה כן, שלא יחקה את המינים - כדי שלא יחזק ידיהם של המינים על ידי שנוהג בחוקותיהם, שהרי לא יאמרו שעושה כן משום נקיון, משום שאדם אינו חושש לנקיון השוק:

משנה י

המשנה מבארת דין השוחט חולין לשם קרבן, שמשום מראית עין פסלו את שחיתתו במקום שיש לחשוש שילמדו ממנו להתיר קדשים שנשחטו מחוץ לעזרה:

השוחט חולין מחוץ לעזרה לשם עולה, או לשם זבחים - שלמים, או לשם אשם תלוי, או לשם פסח, או לשם תודה, שחטתו פסולה, משום שקרבנות אלו באים בנדר או בנדבה, והרואה אותו כששוחט לשם אלו, סובר שעכשיו הוא מקדיש ושוחט לעולה או לשלמים, ויאמר שקדשים שנשחטו בחוץ מותרים באכילה, לכן פסלו חכמים את שחיתתו, ורבי שמעון מכשיר, שלא חש למראית עין.

שנים או חזין בספין, זה בראשו וזה בקתו, ושוחטין יחד, אחד שוחט לשם אחד מכל אלו השנויים לעיל, דהיינו עולה או שלמים וכו', ואחד שוחט לשם דבר כשר, דהיינו שחיטה סתם, שחטתו פסולה, מחמת זה ששחט לשם עולה או שלמים.

אבל השוחט חולין לשם חטאת, או לשם אשם

ואחד שוחט לשם דבר כשר, היינו שחיטה סתם, שחטתו פסולה, מחמת זה ששחט לשם ההרים או הגבעות:

משנה ט

המשנה מביאה אופנים שאסור לשחוט משום מראית עין, שנראה כשוחט לעבודה זרה:

אין שוחטין, לא לתוך ימים, באופן שישפך הדם לתוך הים, ולא לתוך נהרות, כדי שלא יאמרו ששוחט לשרו של ים או הננה, ולא לתוך פלים, שלא יאמרו שהוא מקבל את הדם בכלי לעבודה זרה, אבל שוחט הוא לתוך עוגא של מים - חפירה עם מים, משום שאין הוא נראה כשוחט לשרו של ים, וכשהוא בספינה יכול לשחוט על גבי כלי ארוך שמונח מקצתו בספינה ומקצתו מחוץ לספינה דרך מדרון לצד חוץ על אף שהדם יורד לתוך הים, כיון שעושה כן כדי שלא תלכלך הספינה, ואין הוא נראה כשוחט לתוך ימים.

אין שוחטין לתוך גומא [חפירה בקרקע] בל עקר, משום שכך היו עושים לעבודה זרה, אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיבנס הדם לתוכה - עושה מקום חוץ לגומא ושוחט שם והדם שותת משם לגומא, וזה מותר, משום שיוצאים שעושה כן בשביל שחצירו

רע"ב

משניות

רע"ב

נדר, קמשמע לן דמימר אמרי דלמא נדר צננא זה שלשים יום שהוא סתם נזירות ושלשים יום לא מנכרא מלתא לשכניו: ושאינו נידר ונידב. לאתוי עולת יולדת, שאם אמר לשם עולת יולדת צפירוש, כשרה. ואפילו אמר לשם אשה שאינה חייבת קרבן לידה. ומהו דמימא הואיל ואין אותה אשה חייבת קרבן לידה לא היה זו אלא נדבה, קמשמע לן דאימור שמא הפילה, דמפלת אין לה קול ונמנא קרבן זה מוצא ולא נדבה ולפיכך שמיטתו כשרה:

שנצטע לשקר על כפירות ממון. ואשם מעילות, ואשם שפחה חרופה. ועל שם שאשם חלוי צא על ספק קרי להני אשם ודאי: לשם בכור לשם מעשר. מידע ידעי אינשי דשקר הוא, דכור ומעשר קלא אית להו ומידע ידעי מקמי הכי, דאילו ההוא שעתא לאו בני אפרושי נינהו דמימא השמא קמקדיש להו: זה הבכור. לאתוי אס אמר הריני שוחט לשם עולת מיר, שהיא פסולה. דמהו דמימא ליכא למימאש לחורבא, דמידע ידעי דהא לא

לשם בכור, לשם מעשר, לשם תמורה, שחיטתו בפירה. זה הכלל, כל דבר שנדר ונדב, השוחט לשמו אסור. ושאינו נדר ונדב, השוחט לשמו, בפירה:

ביאור המשנה

או בנדבה, השוחט חולין לשמו, שחיטתו פסולה ואסור לאכול ממנו, כפי שנבאר הטעם, שיטעו לחשוב שעכשיו מקדישו ושוחטו בחוץ ויאמרו שקדישם שנשחטו בחוץ מותרים באכילה, ושאינו נדר ונדב, השוחט לשמו בפירה, כיון שידעו שדברי שקר הם היות ואינו יכול להקדישם:

ודאי, או לשם בכור, או לשם מעשר בהמה, או לשם תמורה, שחיטתו בפירה, שהרואה אותו שוחט לשם דברים אלו, לא יטעה לחשוב שהוא מקדישם עכשיו ושוחט קדישם בחוץ, כיון שכל דברים אלו אינם באים בנדר ובנדבה, וממילא ודאי שדבריו שקר הם. זה הכלל, כל דבר שנדר ונדב - קרבן שבא בנדר

ביאור הגמרא

גמרא (חולין מד:--מה).

ביאור הגמרא

שהתעוררה בה שאלת טרפות והורה בה חכם להיתר. משום רבי נתן אומר, ולא בא בפי בשר פיגול, היינו שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה שהן הזרוע הלחיים והקיבה, ואף שהיה כהן ומותר היה לו לאוכלה בלא הרמה זו:

(רבה) [רבא] שרא מרפתא וזבן מיניה בישרא - התיר טריפה וקנה ממנה בשר, אמרה ליה בת רב חסדא אשתו, אבא [רב חסדא] שרי בוכרא ולא זבן מיניה בישרא - כאשר הביא כהן לפניו בכור בהמה טהורה לראות האם נפל בו מום ויוכל לשוחטו בביתו, והתירו, לא קנה מבשרו לאכילה, והכיצד קנית מבשר הבהמה שהתרת.

הגמרא מביאה דרשה מפסוק הנדרש לענין זהירות מאכילת בהמה שלא כשרה לגמרי:

ואמר אהה ה' אלהים הנה נפשי לא מטמאה ונגבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא

בא בפי בשר פגול' (יחזקאל ד יד), ויש לפרש את הפסוק, 'הנה נפשי לא מטמאה', שלא הרתרתי הרור עבירה ביום קבא על ידו לידי טומאה של קרי בפירה. ונגבלה וטרפה לא אכלתי, שלא אכלתי בשר פגול' - שחוט שחוט] מעורב, והכוונה לבשר בהמה המסוכנת למות שאומרים עליה מהר ושחוט אותה קודם שתמות. ולא בא בפי בשר פגול, שלא אכלתי מבהמה

ואמר אהה ה' אלהים, הנה נפשי לא מטמאה ונגבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי, ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול. 'הנה נפשי לא מטמאה', שלא הרתרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה. ונגבלה וטרפה לא אכלתי, שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם. ולא בא בפי בשר פגול, שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם. משום רבי נתן אומר, שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה: (רבה) [רבא] שרא מרפתא, וזבן מיניה בישרא, אמרה ליה בת רב חסדא, אבא שרי בוכרא, ולא זבן מיניה בישרא.

רש"י: הנה נפשי לא מטמאה. יחזקאל קאמר ליה להקצ"ה, לפי שהיה אומר לו קח לך חטים ושעורים וגו' ועוגת שעורים תאכלנה והיא צגללי לואת האדם וכו': לידי טומאה. קרי: כוס כוס. שחוט שחוט שלא תמות לפי שמסוכנת היא, נבלה ממש ליכא למימר דא"כ מאי רבותיה: שהורה בה חכם. שנוול זה ספק והורחך לשאול לחכם להמירו: מתנותיה. הזרוע והלחיים והקצה, ואע"פ שהוא היה כהן וצלה הרמה יכול לאוכלה: (ע"כ מרש"י חולין לז:)

שרי בוכרא. כשהיה כהן מציא לפניו בכור לראות מומו והיה מחירו לא היה לוקח ממנו מבשר אותו בכור. בכור נזהג בזמן הזה, וכשהוא חס אינו ראוי לנלוש דשוחט קדיש במוץ: רב חסדא. כהן הוא, כדאמרין צגיטין צהניקין (יז) שמונים זוגים אחים כהנים נשואין שמונים זוגות אחיות כהנות: בכור נמכר בצאומד ולא צמסקל, כדאמרין צצכורות (לז) כל פסולי המוקדשין נשחטין ונמכרין באיטלוי ונמכרין צליטרא חוץ מן הבכור והמעשר:

ביאור הגמרא

גמרא

ביאור הגמרא

אמר לה רבא, הני מילי בוכרא דאשומא מוּדבּן - הנהגה זו שנהג אינה שייכת אלא בבכור, שמשום קדושתו נמכר רק בשומא, ועשויים לחשוד את החכם המתיר שקיבלו במחיר זול יותר ושעל כן התירו, אולם הכא

בבשר הנמכר במשקל, מתקלא מוכח - המשקל מוכיח שלא היתה במחירו כל הוזהל, ואף לאחרים הוא נמכר במחיר זה, ואין מקום לחשד. מאי איכא - במה יכולים לחשדני, משום אומצא מעלייתא - משום ששקל לי את הבשר המעולה יותר, ושמא יחשדוני שעבור זאת התרתי את הבהמה. אין לחשוש שיחשדוני בכך, משום שכל יומא אומצא מעלייתא זבנו - כי - תמיד חולקים לי בכדור ושוקלים לי את הבשר המעולה יותר, אף לא מבהמה שבאה לפני והתרתיה.

הגמרא מביאה דברים בענין הוראה בבהמה במקום ניעת ממונ:

אמר רב חסדא, איזהו תלמיד חכם, זה הרואה מרפה לעצמו בבהמתו, כלומר שגולד ספק טרפות בבהמתו, ונראה לו טעם להתיר וטעם לאיסור, ואינו חס על ממונו ואוסרה.

ואמר רב חסדא, איזהו 'שונא מתנת יחיה' (משלי טו כ), זה הרואה מרפה לעצמו בבהמתו. שאם אינו חומד את ממונו להכריע בספק כצד ההיתר, ודאי שהוא שונא מתנות אחרים, ועליו נאמר שיחיה.

דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא, כל מי שקורא בתורה וישונה

אמר לה, הני מילי בוכרא, דאשומא מוּדבּן, הכא מתקלא מוכח, מאי איכא משום אומצא מעלייתא, כל יומא אומצא מעלייתא זבנו לי. אמר רב חסדא, איזהו תלמיד חכם, זה הרואה מרפה לעצמו. ואמר רב חסדא, איזהו 'שונא מתנת יחיה', זה הרואה מרפה לעצמו. דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא, כל מי שקורא וישונה, ורואה מרפה לעצמו, ושימש תלמידי חכמים, עליו הכתוב אומר 'יגיע כפיד כי תאכל אשריד וטוב לך', רב זבד אמר זוכה ונוחל שני עולמות, העולם הזה והעולם הבא, אשריד בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא. רבי אלעזר כי הווי משדרי ליה מבי נשיאה מידי, לא שקיל, וכי הווי מוּמני ליה, לא אזיל, אמר, לא קא בעי מר דאיחי, דכתיב 'ושונא מתנת יחיה'. רבי זורא כי משדרי ליה, לא שקיל, כי הווי מוּמני ליה, אזיל, אמר, אתייקורי הוא דמתייקרו בי:

רש"י: מתקלא מוכח. שהכל רואין שהוא שוקל ליתרא דזינר כמותו לאחרים ונותן המעות מיד: מאי איכא. צמה יכולין לחשדני: משום אומצא מעלייתא. ששוקלן לי הליטרא ממניט הנשר: כל יומא נמי. חולקין לי כדור ומוכרין לי מן המניט: זה הרואה מרפה לעצמו. כשגולד ספק טרפות צהממו ונראה צו טעם לאיסור וטעם להיתר ואינו חס עליה ואוסרה: הרואה מרפה לעצמו. ודאי שונא מתנות אחרים הוא, שאף על שני אינו חומד להכריע להיתר: ושימש תלמידי חכמים. גמרא לתרץ טעמי המסנה ומשניות הסותרות זו את זו והיינו תלמוד: יגיע כפיד כי תאכל. דכיון דעל שני אינו חומד כל שכן שאינו חומד צלל אחרים לגנוז ולגזול: מוּמני ליה. לאכול

אללס: אתייקורי מתייקרי בי. נכדצין הס צמה שאני סועד אללס, והנאחס היא ואין זו מתנה:

במשנה, ורואה מרפה לעצמו, שמחמיר בספק שיש בה וכאמור, ושימש תלמידי חכמים ללמוד מהם כיצד להבין את דברי המשניות ולתרוץ את הסתירות שביניהן, עליו הכתוב אומר (מלכים א' כג) 'יגיע כפיד כי תאכל אשריד וטוב לך', שכיין שאינו חומד את ממונו שלו והוא רואה בו טריפה לעצמו, כל שכן שאינו חומד ממונו של אחרים לגנובו ולגזול, אלא הוא אוכל יגיע כפיו, ועל כן אשריד וטוב לו. רב זבד אמר, זוכה ונוחל שני עולמות, העולם הזה והעולם הבא, שנאמר עליו 'אשריד וטוב לך', ויש לדרוש, 'אשריד' בעולם הזה, 'וטוב לך' בעולם הבא.

רבי אלעזר כי הווי משדרי ליה מבי נשיאה מידי - כאשר שלחו לו מתנות מבית הנשיא, לא שקיל - לא היה לוקחן, וכי הווי מוּמני ליה לסעוד אצלם, לא אזיל - לא היה הולך. ואמר לנשיא לבאר את הנהגתו זו, לא קא בעי מר דאיחי - האם אין אדוני חפץ שאחיה, דכתיב 'ושונא מתנת יחיה', ועל כן איני רוצה לקבל מתנות.

רבי זורא כי משדרי ליה - כאשר שלחו לו מתנות, לא שקיל - לא היה לוקחן, אולם כי הווי מוּמני ליה - כאשר זימנוהו לסעוד עמם, אזיל - היה הולך, ולא נמנע. ואמר לבאר את הנהגתו זו, אתייקורי הוא דמתייקרו בי - מתכבדים הם בי במה שאני סועד אצלם, והנאתם היא ואינה נחשבת מתנה:

ביאור הוזהר

כאשר אדם חוטא הוא מתחבר עם הנחש שהוא כח הטומאה, וזהו סוד קללת חוה שנתקללה בחטא עץ הדעת בטומאת נדה. תאנא - שנינו, מאי דכתיב - מהו פירוש

(נראשית ג טו)

זוהר (ח"ג ע"ט.)

תאנא, מאי דכתיב

הטומאה, וזהו סוד קללת חוה שנתקללה בחטא עץ הדעת בטומאת נדה. תאנא - שנינו, מאי דכתיב - מהו פירוש

ביאור הוזהר

סוד טומאת נדה, מהשפעת טומאת הנחש הקדמוני בחטא עץ הדעת, טומאת הצפרניים והשערות שגדלו בזמן טומאה, וסוד שיער ראש חודש לטהרת העולם מטומאת הנחש.

ביאור הוזהר

זוהר

ביאור הוזהר

הטומאה, וזהמא דמופריין יתער וזהמא אחרא - הוזהמא של הצפרניים מעוררת וזהמא אחרת, כלומר השפעות טומאה המושפעים לחיצונים ונותנים כח לקליפות, והתעוררות דינים, ובגניי כף בעיין גניא - ומפני כך הצפרניים צריכים גניזה, שצריך לקבור אותם או לגנוז אותם.

ומאן דאעבר לון וגמרי - ומי ששוורף אותם ומעביר אותם לגמרי מהעולם, נקרא חסיד והרי הוא באלוי אתער חסד בעלמא - כאילו מעורר חסד בעולם, דתניא לא לבעי לבעי מיהב דוכרנא לזינן בישין - ששנינו, לא ראוי לו לאדם לתת זכרון לסוגים הרעים, דתנינן - כמו ששנינו (לעיל ע"ו) אלף וארבע מאה וחמש זינן בישין מתאחדן ביהוה וזהמא דאטיל חויה תקיפא - אלף ת"ה סוגים רעים מתאחדים באותה וזהמא שהטיל הנחש החזק, וכלהו מתערין ביהוה וזהמא דטופריין - וכל טומאות אלו מתעוררות באותה וזהמא של הצפרניים, ואפילו מאן דבעי יעביר בהו חרשין לבני נשא, משום אינון דתליין בהו. ומאן דאעבר לון, באלו אסגי חסד בעלמא, ודינן בישין לא משתפחין, ויעבר ההוא וזהמא וטופרהא דרשיה או במסאניה עליהו, יכיל לאתזקא.

ששוורף את הצפרניים ומעביר אותם מהעולם, כאילו מרבה חסד בעולם, ודינן בישין לא משתפחין - ועל ידי זה דינים רעים לא נמצאים, ויעבר ההוא וזהמא וטופרהא דרשיה ביה - שבשריפת הצפרניים הרי הוא מעביר ומבטל את אותו וזהמא, וכן את רושם זכרון הטומאה שדבוק בצפרניים, דתניא - ששנינו, מאן דדריק ברגליה או במסאניה עליהו - מי שדורך ברגליו או בנעליו על הצפרניים, יכיל לאתזקא - יכול להיזקק ולכן חסיד שורפם ומבטלם לגמרי מהעולם.

הכתוב (בראשית ג טו) 'ואיכה אשית בינך ובין האשה'. ארבעה ועשרים זיני מסאבותא אטיל חויה בנזקא - עשרים וארבע סוגי טומאה הטיל הנחש בנזקא, כד אתחבר עמה - כאשר התחבר עמה כאשר חטאה בעץ הדעת, כחושפן - כמו הגימטריא של תיבת 'ואיכה', שחטאי האדם הם ככנפים לנחש שהוא כח הטומאה לעוף למעלה לקטרג על החוטאים ולעורר עליהם השפעות טומאה ודינים, ועשרין וארבע זיני (ס"ה דינין) מתערין לעילא, ועשרין וארבע לתתא, ושערא רבא, וטופריה סגיא, וכדין דינן מתערין בכלא.

ותאנא כד בעת אתתא לאתדכא, בעיא לספרא ההוא שערא דרבי ביומא דאיהי מסאבא, ולספרא טופרהא, וכל ההוא וזהמא די בהון. דתאנא ברזי דמסאבותא, וזהמא דטופריין, יתער וזהמא אחרא, ובגניי כף בעיין גניא.

ומאן דאעבר לון לגמרי, באלו אתער חסד בעלמא, דתניא לא לבעי ליה לאיניש למיהב דוכרנא לזינן בישין, דתנינן (ע"ו ע"ה) אלף וארבע מאה וחמש זינן בישין, מתאחדן ביהוה וזהמא דאטיל חויה תקיפא, וכלהו מתערין ביהוה וזהמא דטופריין. ואפילו מאן דבעי, יעביר בהו חרשין לבני נשא, משום אינון דתליין בהו. ומאן דאעבר לון, באלו אסגי חסד בעלמא, ודינן בישין לא משתפחין, ויעבר ההוא וזהמא וטופרהא דרשיה ביה, דתניא, מאן דדריק ברגליה, או במסאניה עליהו, יכיל לאתזקא.

והנה בחטא עץ הדעת נגזר על חוה טומאת נדה, ולכן השער והצפרניים שגדלים בה בימים אלו הם השפעות טומאה ודינים, ותאנא - ולכן שנינו, כד בעת אתתא לאתדכא - שכאשר רוצה אשה להיטהר, בעיא לספרא ההוא שערא דרבי ביומא דאיהי מסאבא - צריכה היא לספר את אותו שער שגדל בימים שהיא היתה טמאה, ולספרא טופרהא וכל ההוא וזהמא די בהון - וכן צריכה לגזוז את צפרניה ואת כל הוזהמא שיש בהם.

דתאנא ברזי דמסאבותא - וכך שנינו בסוד ענין

עמה כאשר חטאה בעץ הדעת, כחושפן - כמו הגימטריא של תיבת 'ואיכה', שחטאי האדם הם ככנפים לנחש שהוא כח הטומאה לעוף למעלה לקטרג על החוטאים ולעורר עליהם השפעות טומאה ודינים, ועשרין וארבע זיני (ס"ה דינין) מתערין לעילא, ועשרין וארבע לתתא, ושערא רבא, וטופריה סגיא, וכדין דינן מתערין בכלא.

והנה בחטא עץ הדעת נגזר על חוה טומאת נדה, ולכן השער והצפרניים שגדלים בה בימים אלו הם השפעות טומאה ודינים, ותאנא - ולכן שנינו, כד בעת אתתא לאתדכא - שכאשר רוצה אשה להיטהר, בעיא לספרא ההוא שערא דרבי ביומא דאיהי מסאבא - צריכה היא לספר את אותו שער שגדל בימים שהיא היתה טמאה, ולספרא טופרהא וכל ההוא וזהמא די בהון - וכן צריכה לגזוז את צפרניה ואת כל הוזהמא שיש בהם.

דתאנא ברזי דמסאבותא - וכך שנינו בסוד ענין

ביאור הוזהר

זוהר

ביאור הוזהר

ומבאר שמגודל טומאת הצפרנים יש ללמוד בקל וחומר את הטומאה העצומה שיש בהתקרבות לאשה נדה. ומה בְּהַאי שְׂוִירִי דְּשִׁוּרִי דְּזוּהָמָא דְּעֵילָא בָּהּ - ומה אם כך הוא בצפרנים שהם השיריים של השיריים של

הטומאה העליונה, אַתְּתָא דְּמִקְבְּלָא וְאַתְחַבְרַת בְּחִוּיָא וְאַטִּיל בְּהּ זוּהָמָא - אשה שהיא נדה שאזי היא מקבלת ומתחברת בטומאת הנחש ובזוהמא שהטיל באשה בטומאתה מחמת חטא עץ הדעת, עַל אַחַת בְּמָה וְכַמְּהָ שְׁמִקְבֵּל וּמוֹשַׁפֵּעַ בִּזְהָ שְׁפַעוֹת טוּמָא עֲצוּמוֹת, שְׁסוּד הַנְּדָה הוּא מִמֶּשׁ בְּעֵצִים עֵינֵי הַקְּלִיפָה, וְוִי דְּעֵילָא דְּמִקְבְּלָא מִינָהּ מִהוּא זוּהָמָא, אִי לְעוֹלָם שְׁמִקְבֵּל מִמֶּנָּה מֵאוֹתָהּ זוּהָמָא, בְּגִינִי בָּהּ - מִפְּנֵי כֵךְ נִאֲמַר בְּתוֹרָה (ויקרא יט יט) וְאַל אִשָּׁה בְּנֶדֶת טוּמְאָתָה לֹא תִקְרַב.

לאחר שביאר את גודל טומאת הנחש, מבאר את סוד שעיר ראש חודש שמטהר את העולם מזהמת הנחש. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּבִיאוּ עָלֵי בְּפֶרֶה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, עָלֵי וְדָאִי, כִּי הַקְּלִיפָה מִתְקַרֶּבֶת אֶל הַקְּדוּשָׁה וְרוּצָה לִינּוֹק מִמֶּנָּה, וְלִכֵּן אֹמַר ה' יִתְבָּרַךְ הִבְיאוּ כִפֶּרֶה בְּגִין דְּיִתְעַבֵּר הָהוּא חִוּיָא - בכדי שיעבור אותו נחש, וְיִתְבַּסֵּם מֵאֵן דְּבַעֲיָא - ויתבסס מה שרוצה, ולא תתקרב הקליפה לינוק

מהקדושה, וְהוּא הִבְיאוּ כִפֶּרֶה עָלֵי, עַל הַתְּפֹאֶרֶת מִמָּקוֹם הַבִּינָה, בְּמָה דְּכְתִיב - כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו ג) 'שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לִי, הֵייוּ בְּבִינָה שֶׁשֶׁם מָקוֹם הַשְּׂרָפִים, וְעַל דָּא כְּתִיב - וְעַל כֵּן כָּתוּב בְּקֶרַח (נמדר טז יב) 'הַנּוֹעֲדִים עַל יְהוָה, דְּבִגְיִינְהוֹן אֲתַעֵר מֵאֵן דְּאֲתַעֵר דְּאֲתִי מְסֻרִייהוּ - שֶׁבִּגְלָלִם הַתְּעוֹרֵר מִי שֶׁהַתְּעוֹרֵר, שֶׁהֵם הֵיוּ מְעוֹרְרִים אֶת הַדִּינִים שְׂבָאִים מְצִידִם שֶׁהָיָה הַלּוּיִים הֵם בְּסוּד הַגְּבוּרָה, אוֹף הָכָא - גַּם כֵּאֵן הִבְיאוּ עָלֵי בְּפֶרֶה, עָלֵי מִמֶּשׁ, כְּלוּמַר בְּעַבְרִי, בְּגִין דְּיִתְבַּסֵּם וְיִתְעַבֵּר וְלֹא

אֲשַׁתְּכַח חִוּיָא בְּאַתֵּר דְּשִׂאֲרֵי - בכדי שיתבסס הדין, יעבור ויתרחק המקטרג ולא ימצא הנחש במקום ששורה, ואִי לֹא יִתְקַרְבוּ הַחִיצוֹנִים אֶל הַקְּדוּשָׁה וְיִהְיֶה יַחֲדוּ עֲלֵינוּ, וְכַל בָּהּ לְמָה יֵשׁ דִּין וְצִדִּיק כִּפֶּרֶה, עַל שְׁמַעְטִי אֶת הִירָח, וְשִׁלְטָא בְּהּ מֵאֵן דְּלֹא אֲצַטְרִיךְ - וְשׁוֹלֵט בּוֹ מִי שֶׁלֹּא צִדִּיק, שְׁחִסְרוֹן הַלְּבָנָה הוּא בְּסִיכַת הַקְּלִיפּוֹת הַסּוֹתָמִים אֶת אוֹרָה וּמִתְקַרְבִּים אֲצֵלָה לִינּוֹק מִמֶּנָּה וּבְסוּף חִסְרוֹן הַלְּבָנָה אֲזַ תְּגַבְּרוֹת הַקְּלִיפּוֹת וּמִתְרַבֵּה הַקְּסֻרוֹת וּתְגַבְּרוֹתוֹ מִצַּד עוֹנוֹתֵינוּ, וְהִתִּיקוֹן הוּא עַל יְדֵי הַשְּׂעִיר הַקָּרֵב בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, שְׂרֹאשׁ חֹדֶשׁ הוּא עַת חִידוּשׁ הַמַּלְכוּת וְטִהַרְתָּה מִחִסְרוֹנָהּ, וְלִכֵּן צִדִּיק לִתְקֵן הַשּׁוֹרֵשׁ וּלְעוֹרֵר הַשְּׁפַעָה מִסּוּד הַבִּינָה, שֶׁהוּא הַמִּתְקַת הַדִּין בְּשׁוֹרְשׁוֹ וְהַחֲצִיזוֹן בּוֹרַח וְנִכְנַע, וְהַמַּלְכוּת נִטְהַר לְתַפְאֶרֶת עַל יְדֵי חֹדֶשׁ אֹר לְבָן כְּלָבָנָה וְהָאוֹדֵם נִטְהַר וּמִתְלַבֵּן, וּבְגִינִי בָּהּ כְּתִיב - וּמִפְּנֵי כֵךְ כָּתוּב וְאַל אִשָּׁה בְּנֶדֶת טוּמְאָתָה לֹא תִקְרַב, שְׁכֹאשֶׁר הִיא בְּנִדּוּתָהּ, הַקְּלִיפּוֹת מִתְקַרְבּוֹת אֵלֶיהָ, וְהַשּׁוֹכֵב עִמָּהּ, נִדְבָקִים בּוֹ כָּל אוֹתָם קְלִיפּוֹת וְנִטְמָא לְעוֹלָמִים, כִּי כָּל חֶפֶץ קְלִיפּוֹת אֵלּוֹ לִטְמָא אֶת הַזִּכֹּר.

היות וסודות אלו לא יכלו לגלות אלא בדורו של רבי שמעון בר יוחאי, מביא את גודל מעלת רבי שמעון. וְכַמְּהָ דְּרָא דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי שְׂאֲרֵי בִין חוֹרִין - אֲשֶׁרִיךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכָּהּ בֶּן חוֹרִין, מֵהוּ בֶּן חוֹרִין, דְּזִקִּיָּה רִישָׁא דְּגִלְגָּלָה וּלְפָרְשָׁא מִלִּין וְלֹא דְּחִיל, כְּהַאי דְּאִיהוּ בֶּן חוֹרִין, וְיִימָא מֵאִי דְּבַעֲיָא וְלֹא דְּחִיל, מֵהוּ 'מִלְכָּה', דָּא הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, מְאָרִיָּה דְּאוֹרִינְתָא, מְאָרִיָּה דְּחִכְמָתָא, דְּאוֹרִינְתָא - אֲדוֹן הַתּוֹרָה, מְאָרִיָּה דְּחִכְמָתָא - אֲדוֹן

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הִבְיאוּ עָלֵי בְּפֶרֶה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, עָלֵי וְדָאִי, בְּגִין דְּיִתְעַבֵּר הָהוּא חִוּיָא, וְיִתְבַּסֵּם מֵאֵן דְּבַעֲיָא. עָלֵי, בְּמָה דְּכְתִיב (ישעיה ו ג) 'שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לִי, וְעַל דָּא כְּתִיב בְּקֶרַח (נמדר טז יב) 'הַנּוֹעֲדִים עַל יְהוָה, דְּבִגְיִינְהוֹן אֲתַעֵר מֵאֵן דְּאֲתַעֵר דְּאֲתִי מְסֻרִייהוּ, אוֹף הָכָא הִבְיאוּ עָלֵי בְּפֶרֶה, עָלֵי מִמֶּשׁ, בְּגִין דְּיִתְבַּסֵּם וְיִתְעַבֵּר וְלֹא אֲשַׁתְּכַח חִוּיָא בְּאַתֵּר דְּשִׂאֲרֵי, וְכַל בָּהּ לְמָה, עַל שְׁמַעְטִי אֶת הִירָח, וְשִׁלְטָא בְּהּ מֵאֵן דְּלֹא אֲצַטְרִיךְ, וּבְגִינִי בָּהּ כְּתִיב וְאַל אִשָּׁה בְּנֶדֶת טוּמְאָתָה לֹא תִקְרַב.

וְכַמְּהָ דְּרָא, דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי שְׂאֲרֵי בִין חוֹרִין, וְכַמְּהָ עַדְבִּיָּה בִין עֲלָאִין וְתַתָּאִין, עָלִיָּה כְּתִיב (קהל י י) 'אֲשֶׁרִיךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכָּהּ בֶּן חוֹרִין, מֵהוּ בֶּן חוֹרִין, דְּזִקִּיָּה רִישָׁא דְּגִלְגָּלָה וּלְפָרְשָׁא מִלִּין וְלֹא דְּחִיל, כְּהַאי דְּאִיהוּ בֶּן חוֹרִין, וְיִימָא מֵאִי דְּבַעֲיָא וְלֹא דְּחִיל, מֵהוּ 'מִלְכָּה', דָּא הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, מְאָרִיָּה דְּאוֹרִינְתָא, מְאָרִיָּה דְּחִכְמָתָא, דְּאוֹרִינְתָא - אֲדוֹן הַתּוֹרָה, מְאָרִיָּה דְּחִכְמָתָא - אֲדוֹן

יוחאי שורה בתוכו, וְכַמְּהָ עַדְבִּיָּה בִין עֲלָאִין וְתַתָּאִין - אֲשֶׁרִי גוֹרֵל בֵּין הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּתְּחוֹנִים, עָלִיָּה כְּתִיב - עָלֵי כָתוּב (קהל י י) 'אֲשֶׁרִיךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכָּהּ בֶּן חוֹרִין, מֵהוּ בֶּן חוֹרִין, דְּזִקִּיָּה רִישָׁא דְּגִלְגָּלָה וּלְפָרְשָׁא מִלִּין וְלֹא דְּחִיל - שׁוֹקֵף אֶת רֹאשׁוֹ לְגָלוּת וּלְפָרֵשׁ דְּבִרְיוֹ וְלֹא מִפְּחַד, כְּהַאי דְּאִיהוּ - כְּמוֹ שֶׁהוּא בֶּן חוֹרִין, וְיִימָא מֵאִי דְּבַעֲיָא וְלֹא דְּחִיל - וְיִאֲמַר מֵה שְׂרוּצָה וְלֹא מִפְּחַד. מֵהוּ 'מִלְכָּה', דָּא הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, מְאָרִיָּה דְּאוֹרִינְתָא - אֲדוֹן הַתּוֹרָה, מְאָרִיָּה דְּחִכְמָתָא - אֲדוֹן

יוחאי שורה בתוכו, וְכַמְּהָ עַדְבִּיָּה בִין עֲלָאִין וְתַתָּאִין - אֲשֶׁרִי גוֹרֵל בֵּין הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּתְּחוֹנִים, עָלִיָּה כְּתִיב - עָלֵי כָתוּב (קהל י י) 'אֲשֶׁרִיךְ אֶרֶץ שְׁמִלְכָּהּ בֶּן חוֹרִין, מֵהוּ בֶּן חוֹרִין, דְּזִקִּיָּה רִישָׁא דְּגִלְגָּלָה וּלְפָרְשָׁא מִלִּין וְלֹא דְּחִיל - שׁוֹקֵף אֶת רֹאשׁוֹ לְגָלוּת וּלְפָרֵשׁ דְּבִרְיוֹ וְלֹא מִפְּחַד, כְּהַאי דְּאִיהוּ - כְּמוֹ שֶׁהוּא בֶּן חוֹרִין, וְיִימָא מֵאִי דְּבַעֲיָא וְלֹא דְּחִיל - וְיִאֲמַר מֵה שְׂרוּצָה וְלֹא מִפְּחַד. מֵהוּ 'מִלְכָּה', דָּא הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, מְאָרִיָּה דְּאוֹרִינְתָא - אֲדוֹן הַתּוֹרָה, מְאָרִיָּה דְּחִכְמָתָא - אֲדוֹן

ביאור הוזהר

בְּחֵטִי אֶתְּרִיָּה וְאֶמְרִי
- הֵם הָיוּ רָצִים אַחֲרָיו,
וְהָיוּ אוֹמְרִים 'אַחֲרֵי יְהוָה
יִלְכּוּ בְּאַרְיָה וְשָׁאֵג' (הושע
יא י').

זוהר

דָּכַד הָיָה רַבִּי אָבָא וְחִבְרִיָּא חֲמָאן
לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, הָיוּ רַבִּי אֶתְרִיָּה וְאֶמְרִי
'אַחֲרֵי יְהוָה יִלְכּוּ בְּאַרְיָה וְשָׁאֵג' (הושע
יא י').

ביאור הוזהר

הַחֲכָמָה, דָּכַד הָיָה רַבִּי
אָבָא וְחִבְרִיָּא חֲמָאן
לְרַבִּי שְׁמַעוֹן - שְׁכָאֵשׁ
הָיוּ רַבִּי אָבָא וְהַחֲבֵרִים
רוֹאִים אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָיוּ

יוסף לַחֲק

מבוארת

שישמר מהעירות. ואסור לאדם למנות אפטרופוס
[ממונה על נכסיו] על ביתו, כדי שלא ינהיג אשתו
לדבר עברה, שעל ידי שהוא יוצא ונכנס וכל ענייני
הבית על פיו, אשתו מורגלת בו ויכולים לבוא לידי
עבירה:

דברים האסורים משום חשד

ב אסור לתלמיד חכם
[והוא הדין לעם
הארץ (מאירי ב"מ ע"א ד"ה
אשה)] לשכן בקביעות
בבית שיש בו אלמנה,
ואף על פי שאינו
מתרחק ממנה, מפני החשד
[שהוא יאמר] שיש
באדם לידי עבירה, אלא
אם בן היתה אשתו
עמו. וכן אלמנה אסורה
לגדל כלב, מפני החשד
[שיצא עליה לזות שפתים
שהוא מקלקלת איתו].

ולא תקנה אשה עבדים זכרים כנענים, וכל שכן
עברים, אפילו אם הם קטנים, מפני החשד, אבל
יכולה היא לקנות שפחות, ולא גזרו שפחות אטו
עבדים:

הלכה

מבוא

אסור לאדם להיות שומר בחצר שיש שם נשים,
מפני שאין אדם יכול לערוב את עצמו שישמר מעבירה.
וכן אסור לאדם להעמיד אפטרופוס שיהיה אחראי
בביתו, ובטעם הדבר אמרו
בגמרא (ברכות סג.) 'תניא
רבי אומר, אל ימנה
אדם אפטרופוס בתוך
ביתו, שאלמלי לא מינה
פוטיר את יוסף
אפטרופוס בתוך ביתו, לא
בא לאותו דבר'.

אסרו חכמים לעשות דברים
שיכולים להביא לידי חשד,
כגון אדם המתגורר
בקביעות בחצר אלמנה, וכן
אלמנה המגדלת כלב, או
שאשה תקנה עבד.

אין ממנים איש לשומר על חצר
של נשים

א אין ממנין אפילו אדם נאמן להיות שומר על
חצר שיש שם נשים, ואף על פי שהוא אינו נמצא
איתם בחצר אלא עומד בחוץ, כיון שאין אפטרופוס
לערייתו, כלומר, אין אדם יכול לערוב את עצמו

ביאור מוסר

(שערי תשובה שער א' לג-לד)

מוסר

יבאר שמעיקרי התשובה הוא לשבור את תאוות
הגשמיות:

כתוב (תהלים נ"א יט) 'זבחי אלהים רוח נשברה לב
נשבר ונדקה אלהים לא תבזה'. רוח נשברה הוא
הרוח הנמוכה והנכבדת, וכל נשבר על שכיבת
התאוה הגשמית, כי התאוה נתונה בלב כמו שנאמר
(ס"א נ"א) 'תאנות לבו נתתה לו' הרי שהתאוה היא בלב
האדם, ובמזמור התשובה נאמר המקרא הנה שמזמור
זה בפסוקים שבו מדבר על תשובה. ובאמר 'לב נשבר
ונדקה אלהים לא תבזה', למדנו מזה כי בעל
התשובה מתרצה אל השם בשכיבת התאוה הגשמית
שכשלווה שהוא מקום התאוה נשבר בשכיבת תאוות, הוא

כתוב (תהלים נ"א יט) 'זבחי אלהים רוח נשברה לב
נשבר ונדקה אלהים לא תבזה'. רוח נשברה
הוא הרוח הנמוכה והנכבדת, וכל נשבר על שכיבת
התאוה הגשמית, כי התאוה נתונה בלב כמו
שנאמר (ס"א נ"א) 'תאנות לבו נתתה לו', ובמזמור
התשובה נאמר המקרא הנה שמזמור
ונדקה אלהים לא תבזה, למדנו מזה כי בעל
התשובה מתרצה אל ה' בשכיבת התאוה הגשמית,
התשובה מתרצה אל השם בשכיבת התאוה הגשמית
שכשלווה שהוא מקום התאוה נשבר בשכיבת תאוות, הוא

ביאור מוסר

מוסר

וכי זה מעקרי התשובה. ועוד נאמר בענין התשובה (ישעיה טו טו) 'להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדפאים'. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות ה טו) כל שיש בו שלש מדות הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה. ענין נפש שפלה שאינו הולך אחר התאוה הגשמית גם בדיכרים המותרים, כמו שמצינו שאמר אברהם 'הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את' (בראשית יב יא), שלא נסתכל בה עד היום שהוא להתבונן על תכונת יפיה. ואמרו זכרונם לברכה (ירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ג) במה שכתוב (שמואל ב' כ ג) 'ותהיינה צררות עד יום מתן אלמנות חיות', בכל יום היה דוד מצוה להיטיב את ראשן ונותן תמרוקין לקשטן, כדי להציק לתאותו ולהכניעה בפאשר יכבוש יצרו מהן, למען יתכפר לו על דבר בת שבע:

הלך אברהם אחר רצון נפשו גם בדיכרים המותרים. ואמרו זכרונם לברכה במה שכתוב (שמואל ב' כ ג) על פילגשו של דוד שלא בא אליה 'ותהיינה צררות עד יום מתן אלמנות חיות' שהם היו נשוי והיו כקשורות ללא היתר להנשא לאיש אחר עד יום מותו, ודרשו שבכל יום היה דוד מצוה להיטיב את ראשן ונותן תמרוקין לקשטן, כדי להציק לתאותו ולהכניעה, שתהיה לו תאוה ויתגבר עליה בפאשר יכבוש יצרו מהן כשלא בא אליה למען יתכפר לו על ידי זה על דבר בת שבע על המעשה עם בת שבע שנחשב לו לחטא, ועל ידי שכבש את יצרו נתכפר לו על זה:

הוספות חדשות

פניני אור החיים (יח ד)

אומרו (זכריה יד ט) 'ה' אחד ושמו אחד'. הראת לדעת, כי בעשות המצוה נעשה האדם מרכבה לשכינה, ומתהלך ה' בתוכו. וזהו אומרו ללכת בהם, ויחזר ופרש מי הוא ההולך בהם, ואמר אני ה', וכאלו אמר 'ללכת אני ה' בהם', והוא סוד (שמות כה ח) 'ושכנתי בתוכם'. וכפי זה יראה אומרו בהם כפשטה, כי בעשיית המצוה נעשית ההכנה ללכת בה, וזהו סוד אומרו (להלן כו יב) 'והתהלכתי בתוכם', ואתם הדבקים בה' אלהיכם' (דברים ד ט):

עוד ירצה על דרך מה שאמר התנא האלהי הרשפי עליו השלום (זוהר ח"א קע:), כי רמ"ח איברי האדם ושס"ה גידיו הם כנגד מצות עשה ולא תעשה*. ובעשות האדם מצוה, באותו אבר שנעשית המצוה שורה בו שם הוי"ה יתברך, כי המצוה היא אותיות שם הוי"ה, חציה מגלה והוא סוד עלמא דאתגליא, וחציה מכסה סוד עלמא דאתכסיא, כי אותיות מ"צ בא"ת ב"ש הם י"ה. ודבר ידוע הוא, כי הקדוש ברוך הוא הוא שמו ושמו הוא¹, בסוד

מאורי אור

שבתית מצוה 'מצוה', מכוסות בהן אותיות י-ה של שם הוי"ה. ד ואינו כשאר הנבראים שחלוקים משמם ושמן חלוק מהם (לשון רבינו שמות ו א). ה במצוות עצמן.

א ולכל אבר וגיד יש מצוה המיוחדת לו. ב אותיות ו-ה של שם הוי"ה הן בגלוי, כי אלו האותיות האחרונות שבתית 'מצוה'. ג נמצא שבשתי האותיות הראשונות

מצוות ה'

כולן עולות, 'ושעיר אחד חטאת', ונאכל ליום ולילה, ומנחתם ונסכיהם וגו'. ונוהג בזמן הבית ומוטל על הצבור וביותר על זכרי כהונה: רמב"ם תמידין פ"ז. סה"מ מצוות עשה מ"ג. סמ"ג עשין קצ"ח:

ש [קרבן מצות עשה להקריב קרבן מוסף כל שבעת ימי הפסח, שנאמר (ויקרא כג ח) 'והקרבתם אשה לה'. ומפורש בפרשת פנחס (צמנני נח יט-כג) קרבן המוסף 'פרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים'

מצוות ה'

זה מן השעורים הוא בא הלכה למשה מסיני, ובא דוקא מארץ ישראל ומן החדש, שנאמר (ס) 'ראשית קצירכם'. ומצותו לקצרו בליל ט"ז בניסן אפילו בשבת. ומביאין עשרון שהוא מנופה ב"ג נפה, וביום ט"ז בוללין העשרון בלוג שמן, ונותנין עליו קומץ לבונה, ומניפו ומגישו למזבח כשאר מנחות (נמנוס קי), וקומץ ומולח ומקטיר הקומץ, והשאר נאכל לכהנים כמו שאר מנחות. אחר שמקריבין מוסף היום (סג'ל נמנוס ט) מקריבין כבש עולה זה, ואחר כך קומצין. אסור לקצור בארץ ישראל מחמשת מיני דגן במקום שראוי לקצור העומר קודם לעומר, שנאמר (ויקרא כג ט) 'ראשית קצירכם'. ונוהג בזמן הבית, קצירת העומר אפילו על ידי ישראל, והקרכת העומר בכהנים, ומוטל על הצבור: מנחות ע"ו: רמב"ם תמידין פ"ו. סה"מ מצוות עשה כ"ד. סמ"ג עשין קצ"ט:

שא-שב [קינ] מצות עשה לשבות ממלאכה בשביעי של פסח, שנאמר (ויקרא כג ט) 'ביום השביעי מקרא קודש'. (קפט) ומצות לא תעשה שלא לעשות מלאכה בשביעי של פסח, שנאמר (ס) 'כל מלאכת עבודה לא תעשו'. כל עניני שני מצות אלו כמו במצוה רצ"ח-רצ"ט: מכות כ"א: רמב"ם יום טוב פ"א. סה"מ מצוות עשה ק"ס, לא תעשה שכ"ד. סמ"ג עשין ל"ד, לאוין ע"א. שו"ע או"ח סימן תצ"ה:

שג [קיד] מצות עשה להקריב מנחת עומר בט"ז בניסן, שנאמר (ויקרא כג י) 'והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן'. ונקראת מנחת בכורים, ומקריבין עמו כבש לעולה (ע"י כלל טו) לבד המוסף. ועומר

הרב

(ס"ו סו סעיף יב)

שו"ע

שְׁלֹשֹׁן זֶה כּוֹלֵל גַּם כֵּן לְשׁוֹן עֶבֶר, שֶׁלֹּשׁוֹן גּוֹאֵל כּוֹלֵל עֶבֶר וְהִנֵּה וְעֵתִיד, (כְּמוֹ מוֹצִיא לֶחֶם שְׂכוֹלֵל גַּם עֶבֶר כְּמוֹ שִׁתְּכָאֵר בְּסִימָן קס"ז). וְצִרְיָן לְהַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם וּמַלְכוּת וּקְרִיעַת יָם סוּף וּמַכּוֹת בְּכוֹרוֹת בְּאֶמֶת וְיִצְיָב, וְכֵן בְּאֶמֶת וְאֶמֶת, וְאֵם לֹא הַזְכִּיר אַחַת מֵהֶן לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, (וּמַחְזִירִין אוֹתוֹ). אֲבָל שָׂאֵר הִנָּסַח אִם שָׁנָה אוֹתוֹ, וְלֹא אָמַר אוֹתוֹ לְשׁוֹן אֵלָּא בְּנִסָּח אַחֵר, וְאֶפְלוּ אִם דִּלֵּג הִרְבֵּה יָצָא. וְכֵן הוּא בְּנִסָּח שָׂאֵר כָּל הַבְּרִכוֹת הָאֲרוּכוֹת. וְלֹא אָמְרוּ שֶׁהַשָּׁנָה מִמִּטְבַּע שֶׁטְבַּעוֹ חֻכְמִים לֹא יָצָא, אֲלָּא כְּשֶׁמִּשְׁנָה בִּפְתִּיחָתָן אוֹ בְּחֵתִימָתָן, אֲבָל שָׂאֵר הִנָּסַח אִינוּ מַעֲכָב, אֲלָּא הַתְּבוּת שֶׁפָּרְטוּ חֻכְמִים שֶׁהֵן מַעֲכָבוֹת כְּגוֹן אֵלּוּ שְׁאֲמָרְנוּ, (וּכְגוֹן בְּרִית וְתוֹרָה וּמַלְכוּת בְּבִרְכַּת הַמּוֹזֵן, וּגְשָׁמִים בְּתַפְלָה, וְכָל פְּיוֹצָא בְּהֵן).

פסקי משנ"ב

א במשנ"ב (ס"ק ג): ויחזור על כל פנים לאומרה אחר התפילה אם לא אמרה קודם התפילה.

